БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттинген

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1958 ИЮЛЬ 9 СРЕДА № 135 (4105)

Өртээ 20 коп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА

Тыва автономнуг областа хөй уругларлыг иелерни «Иениң алдары» орденнер болгаш «Иениң медалы» медальдар-биле шаңнаар дугайында РСФСР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНУҢ ЧАРЛЫЫ (1 арын).

Украинаның КП Төп Комитединиң байырлыг пленуму (1 арын).

УКП-ниң бирги съездизиниң 40 чылынга алдар кылдыр тураскаалдыг досканы тургусканы (1 арын).

Баштайгы совет конституцияның дөртен чыл болганының дугайында эртем конференциязы (1 арын).

СЭКП ОБКОМУНУҢ IV ПЛЕНУМУ: СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң түңнелдери болгаш областың партия организацияларының сорулгалары (2 арын).

О. Чамыян, О. Часкал. — Коммунистерниң ниити хуралдары (3 арын).

О. Ёнзак. — Оруктар септелгезин тодаргай удуртур (3 арын).

Ю. Кюнзегеш. — Көргеним болгаш бодааным (3 арын).

И. Плышевский. — Индонезия Республика бодунуң хамаарышпас чоруун камгалап турар (4 арын).

КНО-нуң Ливанда хайгааракчылар бөлүүнүң илеткели (4 арын).

Областың аныяк туристериниң бешки слёду (4 арын).

Эмнелге албан черлериниң тудугларынче кичээнгейни күштелдирер

Ажылчы чоннарның кадык камгалалының болгаш эмнелге албан черлериниң материалдыг баазаларын быжыглаар дугайында партия болгаш чазак могаг-шылаг чокка сагыш салып турар. Эмнелгелериниң болгаш поликлиникаларның, уруглар албан черлериниң база санаторийлериниң тудугларынга чарыгдаар акша-хөренги чыл санында өзүп турар. Ол сорулгага алдыгы беш чылдың дургузунда чүгле Россия Федерациязы безин 7,6 миллиард түңнүг рубльди чарыгдаарын төлевилээн.

Бүгү чурттаазы дег бистиң областа эмнелгелер болгаш уруглар албан черлери калбаа-биле туттунуп турар. Ылангыя Тожу, Өвүр районнарның колхозтары эки дериттинген эмнелге салбырларын тудуп алганнар. Тес-Хемде эш И. Биче-оол даргалаан «Чодураа» база Өвүрде эш Мирчиң даргалаан «Торгалыг» болгаш өске-даа колхозтар боттарының күжү-биле эмнелге салбырының чаа бажының туткаш ажыглалга киирген. Улуг-Хемде эш Глотов даргалаан «Күш-ажылдың хостуу» көдээ ажыл-агый артели болунуң күжү-биле колхозтар аразының эмнелге бажының тудуп турар. Халдавырлыг аарыглар эмнээриниң корпустарын бо чылын Сарыг-Септе, Суг-Аксында тудуп дооскан. Ындыг чижектерни хөйнү киирип болур.

Ооң-биле чергелештир чамдык партия, совет болгаш ажыл-агый органнары ол чугула ажыл-керекче амдыгаа чедир-ле чотуур кичээнгейни салбайн турар. Маңаа хамыктың мурнунда Бии-Хем районун чижекке киирип болур. Чижээ, эш Хомутов директорлаан «Өөк» совхозунга участок эмнелгезиниң бажының тудар дугайында чугаалар элээн каш чыллар дургузунда уламчылап келзежок, бөгүнге чедир ооң ханазын безип тургуспаан. Ол районнуң чамдык колхозтарында эки дериттинген эмнелге салбырлары база-ла эки бажыңнар-биле хандырттынмаан. Хаддавырлыг аарыглар эмнээр корпусту Туран хоорайга тудар дугайында айтырыгны райкүүскомнуң мурнунда турган удургукчулары шуут ойталаанар.

Экономиказы элээн быжыга берген колхозтарлыг, ажыл-агый талазы-биле мурнакчы Бии-Хем ышкаш районнуң суурларында болгаш Туранга таарымчалыг, эки дериттинген эмнелге албан черлерин тургузуп болурунуң бүгү аргалары бар дээрзин районнуң удургукчулары эштер Савкин, Агбан оларның бодаар үези келбээн чүве бе?

Эмнелге албан черлериниң тудуглары болгаш септелгелери Каа-Хем, Бай-Тайга районнарда база-ла багай чоруп турар. Чижээ, Каа-Хемде эш Сарапулов даргалаан «Ленинчи орук» колхозтуң шагда-ла тургустунган эмнелге салбыры аргажок бичии эрги бажыңга үр үе иштинде туруп келген. Ол кижи шыдажыр аргажок байдалды колхозта партия организация (секретары эш Иванов), көдээ Совет амдыгаа чедир эскербейн турар. Чаданада болгаш Эрзин суурда эмнелгелериниң чаа тудуглары хожудап турар. Бир эвес үстүнде эмнелге албан черлериниң тудугларының талазы-биле хамаарышкан райкүүскомнар, көдээ Советтер шыңгыы хемчегларни алган болза, олар ам ажыглалда кирген турар ужурлуг.

Көдээге болгаш районнар төптеринге эмнелге албан черлериниң тудугларын улам-на калбарттыр, чоруттунуп турар тудугларны чогуур ойунде ажыглалга киирер, оларны таарымчалыг кылдыр дерип тургузар дугайында областың эш Любимов эргелекчилээн кадык камгалал килдизи кошкак хемчег ап, чер-черге багай дузалап турар дээрзин дорт чугаалаар херек.

Көдээниң ажыл-ишчилерин эмнелге дузаламчызы-биле хандырарын улам-на эжижериниң улуг ужур-дузалыын барымдаалаан, республиканың колхозтарының күжү-биле эмнелге болгаш уруглар албан черлериниң тудугларын улам ыңай калбарттыр дугайында РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлели тускай доктаалды хүлээп алган болгаш ол талазы-биле тиилекчилерге шилчиир Кызыл тукту, акша шаңналдарын тыпсырын көрген. Колхозтарга эмнелге болгаш уруглар албан черлериниң тудугларының айтырыгларынче онза кичээнгейни салырын кадык камгалалының бүгү органнарынга, эмнелге ажылдакчыларынга ол доктаал хүлээндирип турар. Доктаал үнгенден бээр базала эллээн үе эрткен. Ол дугайында тускай түүлдер төп солуннарга база парлаттынгылаан.

Ынчалзажок бистиң областың кадык камгалал органнары ол доктаалга хамаарыштыр чүү кылырыл деп чүве чоокку хүннерге чедир-ле билдинмес. Областың кадык камгалал килдизиниң эргелекчизиниң оралакчызы эш Шабаев «ындыг айтышкын, сазварны чаа алган бис, а чогум ону бистиң областка канчаар чорутса эвил дээрзи тодаргай билдинмес» деп дүште-даа чок, сагыш амыр чугаалап олурар. Ужурунда областың кадык камгалал килдизи, район эмнелгелериниң кол эмчилери көдээге бо талазы-биле чүү кылза чогуурул, кандыг тудугларны кылырының дугайында колхозтар баштаар черлери база партия, совет органнары-биле тодаргай планнарны шагда-ла ажылдап кылыр турганнар.

Хоорайларда болгаш суурларда эмнелге албан черлериниң тудугларын партия болгаш совет органнарының кошкаш дивес контролюнга тургузар ужурлуг. Бо талазы-биле айтырыгларны район болгаш көдээ Советтериниң сессияларынга чугаалажып, аңаа үндүрген шиитпириниң хынаалдазын доктаамал чорудар херек.

Областа эвээш эвес колхозтар боттарының күжү-биле таарымчалыг, эки дериттинген болгаш божудулга өрээлдерлиг эмнелге салбырларын тудуп алганнар. Оларның ол эгелекчи чоруун болгаш дуржулгаларын өске колхозтарга калбаа-биле нептередир болгаш ол бүгү болза, көдээниң чурттакчыларын эмнелге дузаламчызы-биле хандырарының шынарын болгаш культуразын улам бедиринге деткимчелиг болур дээрзин хүн бүрү колхозчуларга тайылбырлаары — партия организацияларының хүлээлгези болур.

Тыва Автономнуг областа хөй уругларлыг иелерни „Иениң алдары" орденнер болгаш „Иениң медалы" медальдар-билэ шаңнаар дугайында

РСФСР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНУҢ ЧАРЛЫЫ

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң 1944 чылдың август 18-теги Чарлыынга үндезилээш, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң мурнундан шаңнаары болза:

Тос уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Бычкова** Евдокия Васильевна — Каа-Хем районнуң «Кызыл тук» колхозунуң колхозчузу.
2. **Санарова** Капитолина Макаровна — Каа-Хем районнуң «Тиилелге» колхозунуң колхозчузу.

Сес уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Дашкевич** Акулина Ивановна — Каа-Хем районнуң Сарыг-Сеп суурда өг-бүле өөзи.
2. **Долума** Долба Тартыновна — Каа-Хем районнуң «Октябрь 30 чылы» колхозунуң колхозчузу.
3. **Жидеева** Вера Витальевна — Каа-Хем районнуң «Кызыл тук» колхозунуң колхозчузу.
4. **Иванова-Спирина** Анастасия Харламовна — Каа-Хем районнуң Сарыг-Сеп суурда өг-бүле өөзи.
5. **Намдан** Хандый Санчатовна — Каа-Хем районнуң «Совет Тыва» колхозунуң колхозчузу.
6. **Черепанова** Ульяна Терентьевна — Каа-Хем районнуң Сарыг-Сеп суурда өг-бүле өөзи.

Чеди уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Любушкина** Клавдия Александровна — Каа-Хем районнуң Бүрен-Аксы көдээ Совединде өг-бүле өөзи.
2. **Наумова** Анна Саватеевна — Каа-Хем районнуң «Тиилелге» колхозунуң колхозчузу.

Алды уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЬДЫҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Аяа Курьмаа** Лопсановна — Каа-Хем районнуң «Буруңгаар» колхозунуң колхозчузу.
2. **Баадыр** Тамаа Туванчаковна — Каа-Хем районнуң колхозчузу.
3. **Баяа** Зинаида Колдановна — Каа-Хем районнуң Хрущев аттыг колхозунуң колхозчузу.
4. **Евтушкова** Надежда Харитоновна — Каа-Хем районнуң Сарыг-Сеп суурда өг-бүле өөзи.
5. **Зубова** Евдокия Ниловна — Каа-Хем районнуң «Октябрь 30 чылы» колхозунуң колхозчузу.
6. **Иванова** Прасковья Степановна — Каа-Хем районнуң «Совет Тыва» колхозунуң колхозчузу.
7. **Куклина** Мария Алексеевна — Каа-Хем районнуң Бүрен-Аксы көдээ Совединде өг-бүле өөзи.
8. **Куксова** Валентина Алексеевна — Каа-Хем районнуң «Октябрь 30 чылы» колхозунуң колхозчузу.
9. **Маслова** Вера Александровна — Каа-Хем районнуң Ворошилов аттыг колхозунуң колхозчузу.
10. **Самыт-оол** Найдан Додеровна — Каа-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунуң колхозчузу.
11. **Суваи** Толгар Оолаковна — Каа-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунуң колхозчузу.
12. **Сурбеева** Евдокия Ефимовна — Каа-Хем районнуң «Тиилелге» колхозунуң колхозчузу.
13. **Тулина** Зинаида Нестеровна — Каа-Хем районда өг-бүле өөзи.
14. **Шеригбен** Сея Шотапаевна — Каа-Хем районнуң «Совет Тыва» колхозунуң колхозчузу.
15. **Шумкова** Мария Христофоровна — Каа-Хем районнуң Сарыг-Сеп суурда өг-бүле өөзи.

Беш уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЬДЫҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Астраханцева** Анастасия Федоровна — Каа-Хем районнуң «Буруңгаар» колхозунуң колхозчузу.
2. **Базыр** Дарый Лодайовна — Каа-Хем районнуң «Буруңгаар» колхозунуң колхозчузу.
3. **Балчугова** Елена Никандровна — Каа-Хем районнуң Бүрен-Аксы көдээ Совединде өг-бүле өөзи.
4. **Волкова** Степанида Артемьевна — Каа-Хем районнуң Бүрен-Аксы көдээ Совединде өг-бүле өөзи.
5. **Григорьевна** Агриппина Васильевна — Каа-Хем районнуң «Ленин оруу» колхозунуң колхозчузу.
6. **Дарма** Хлебчик Лаптьевна — Каа-Хем районнуң «Тиилелге» колхозунуң колхозчузу.
7. **Зайцева** Надежда Терентьевна — Каа-Хем районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң колхозчузу.
8. **Казанина** Ульяна Нестеровна — Каа-Хем районнуң Бүрен-Аксы көдээ Совединде өг-бүле өөзи.
9. **Карашпай** Чооду Сундуповна — Каа-Хем районнуң «Кызыл тук» колхозунуң колхозчузу.
10. **Кескиий-оол** Биче-уруг Шотуновна — Каа-Хем районнуң «Совет-Тыва» колхозунуң колхозчузу,
11. **Лопсан** Селинмаа Мартыновна — Каа-Хем районнуң «Октябрь 14 чылы» колхозунуң колхозчузу.
12. **Лямкина** Марина Прокопьевна — Каа-Хем районнуң Ворошилов аттыг колхозунуң колхозчузу,
13. **Михайлова** Мамельфа Егоровна — Каа-Хем районда өг-бүле өөзи.
14. **Мундурга** Сандеймаа Доскар-ооловна — Каа-Хем районнуң «Кызыл тук» колхозунуң колхозчузу.
15. **Нагорных** Елена Федоровна — Каа-Хем районнуң «Октябрь 30 чылы» колхозунуң колхозчузу.
16. **Неволина** Лукерья Филаретовна — Каа-Хем районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң колхозчузу.
17. **Сазыкина** Лидия Ивановна — Каа-Хем районнуң Бүрен-Аксы көдээ Совединде өг-бүле өөзи.
18. **Салчак** Саяймай Хөөргеевна — Каа-Хем районнуң «Тиилелге» колхозунуң колхозчузу.
19. **Санарова** Ксения Григорьевна — Каа-Хем районнуң «Тиилелге» колхозунуң колхозчузу.
20. **Сарыг** Раиса Чодуровна — Каа-Хем районнуң «Совет Тыва» колхозунуң колхозчузу.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы **М. ТАРАСОВ.**
РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары **И. ЗИМИН.**

Москва, 1958 чылдың июнь 19.

Украинаның КП Төп Комитединиң байырлыг пленуму

КИЕВ. (СЭТА). Совет Украинаның найыслалынга, Октябрьның культура ордузунга Украинаның Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Украинаның Коммунистиг партиязының тургустунганының дөртен чыл болганынга тураскаатган калбакшыткан байырлыг пленуму болуп эрткен.

Хүндүскүнүң 12 шак турда, пленумнуң байырлыг хуралын ажыттынган деп чарлаан. Пленумга чыылганнар Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Президиумунуң составын чүү-биле хүндүүг президиумге канчаар-даа аажок улуг соруг киришкин-биле соңгааннар.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң байырлыг чагаазын олурушканнар диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле үткүп дыңнаанар. Төп Комитеттиң чагаазында украин коммунистерниң ажыл-чорудулгаларын бедии-биле үнелеп турарын илереткен.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң кежигүнүнге кандидат, Украинаның Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Бирги секретары эш Н. В. Подгорный Украинаның Коммунистиг партиязының дөртен чыл болганының дугайында илетвелди кылган.

Эш Подгорный бодунуң илеткелинге Украинаның Коммунистиг партиязының дөрт он чылдарының дургузунда эрттип келген алдарлыг маадырлыг оруун тайылбырлаан болгаш Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының удуртулгазы-биле чораан, ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунга украин улустуң чедип алганы канчаар-даа аажок улуг чедишкиннерин демдеглээн.

Украинаның Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң байырлыг пленумунуң киржикчилеринге Украинаның Коммунистиг партиязының бирги съездизиниң киржикчизи эш Терехов, Украинаның пионерлериниң болгаш комсомолчуларының төлээлекчилери байыр чедиргеннер.

Пленумнуң киржикчилери Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединге байырлыг чагааны диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле хүлээп алганнар.

Байырлыг хуралды хагдынган деп чарлаанының соонда олурушканнар шуптузу бут кырынга туруп келгеш, партийжи гимн «Интернационалды» ырлап күүсеткеннер.

УКП-ниң бирги съездизиниң 40 чылынга алдар кылдыр тураскаалдыг досканы тургускан

Украинаның большевик организацияларының бирги съездизи Москваның Жданов кудумчузунда № 11 бажыңга болган.

Июльдің 4-те съездиниң болуп эрткени ол бажыңның эжик талакы ханазынга тураскаалдыг доска тургускан. Аңаа найыслалдың ажылчы чоннарының хөй санныг төлээлекчилери келгеннер. Тураскаалдыг досканың ажыттынганының байырлалынга СЭКП ТК-ның Президиумунуң кежигүнүнге кандидат, УССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Д. С. Коротченкога баштаткан Украинаның Коммунистиг партиянның төлээлерин олар чылыы-биле үткүп хүлээп алганнар.

Хүндүскүнүң 3 шакта Жданов кудумчузунда ол бажыңга митинг болган. Ук митингини СЭКП Москва хоорай комитединиң секретары С. Д. Орлов ажыткан.

СЭКП МГК-ниң болгаш Массоветтиң күүсекчи комитединиң дааскаы-биле эш Орлов тураскаалдыг досканы ажыткан. Кылагар роза өңнүг гранит дашта орус болгаш украин дылдарга алдынган бижээн мындыг сөстер көстүп келген:

«1918 чылдың июль 5—12-де бо бажыңга Украинаның Коммунистиг партиязының бирги съездизи болуп эрткен».

Ооң соонда СЭКП ТК-ның Президиумунуң кежигүнүнге кандидат, УССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Д. С. Коротченко чүве чугаалаан.

Ол ышкаш митингиге Украинаның Коммунистиг партиязының бирги съездизиниң делегады Б. Я. Терехов база Москваның тормоз заводунуң слесары Г. К. Суслов чүве чугаалаанар.

Митингиниң сөөлүнде Украинаның Коммунистиг партиязының төлээлери Кызыл шөлче барып, В. И. Ленинниң болгаш И. В. Сталинниң мавзолейинге дириг чечектерни салганнар. Чечектерниң аксызыл лентазында мынча деп бижээн: «Украинаның Коммунистиг партиязының тургустунганының 40 чыл болганының хүнүнде — Украинаның Коммунистиг партиязындан».

Баштайгы совет конституцияның дөртен чыл болганының дугайында эртем конференциязы

Июльдың 5—7 хүннеринде ССРЭ-ниң эртемнер Академиязының эргелер Институду болгаш эртемнерниң Бүгү-эвилелдің юридиктиг институду баштайгы совет конституцияның — РСФСР-ниң 1918 чылдагы конституциязының дөртен чыл болганының талазы-биле эртем сессиязын эрттирген.

Ол сессияның ажылынга эртемденнер—юристер болгаш Москваның, Ленинградтың практиктиг ажылдакчылары, а ол ышкаш эвилелдешкен республикаларның төлээлекчилери киришкеннер.

Сессияны профессор К. П. Горшенин ажыткан. Ооң соонда Бүгү-эвилелдің юридиктиг эртемнериниң институдунуң күрүне болгаш административтиг эргелериниң секторунуң эргелекчизи М. Г. Кириченконуң «РСФСР-ниң 1918 чылдагы конституциязы болгаш ооң кол-кол принциптери» деп илеткелин болгаш ССРЭ-ниң эртемнер Академиязының эргелер институдунуң улуг эртем ажылдакчызы С. Л. Рониниң «Баштайгы Совет конституцияны ажылдап кылганының төөгүзү» деп илеткелин дыңнаан.

Ук илеткелдерге тургускан айтырыгларны ол ийи институттарның эртем ажылдакчыларының болгаш өске-даа аңгы-аңгы дээди эртем черлериниң ажылдакчыларының эртем ажылдары тодаргайы-биле сайгарып турар. Совет эргелериниң хамаатының күш-ажылчы чер эргезин болгаш өске-даа адырларын сайыырадырынга, а ол ышкаш өске эвилелдешкен республикаларның конституцияларын кылып тургузарынга ужур-дузалыг болганының дугайында эллээн каш илеткелдерни база дыңнап эрттирген.

(СЭТА).

Чехословакия Республиканың Президентизи А. Новотный Ленинградта

ЛЕНИНГРАД. (СЭТА). Чехословакияның Коммунистиг партиязының ТК-зының Бирги секретары, Чехословак Республиканың Президентизи Антонин Новотныйны, Чехословакияның Компартиязының болгаш чехословак күрүнеиниң көскү ажылдакчыларын база оларның-биле кады чедип келген СЭКП ТК-ның Бирги секретары, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущевту ленинградчылар сеткилиниң ханызындан үткүп хүлээп алганнар.

Чехословак Республиканың болгаш Совет Эвилелиниң күрүне туктары-биле шиметтинген Москва вокзалынга эргим аалчыларны Ленинградтың ажылчы чоннарының төлээлекчилери утказаннар. Ак-кызыл лозун-плакаттарда — акы-дүнма чехословак улустуң төлээлекчилеринге найыралдың байыр чедириишкиннериниң сөстери.

А. Новотный болгаш Н. С. Хрущев перронга көстүп келирге чыылганнар изиг адыш-часкаашкыннары-биле утказаннар. Аалчыларга уруглар чечектер тудусканнар. Президент А. Новотный хүндүүг таныылдың рапортун хүлээп алгач. Чехословакияның болгаш ССРЭ-ниң күрүне гимнери байырлалды-биле чаңгыланып турган. Н. С. Хрущев-биле кады Президент А. Новотный хүндүүг таныылдың чысказалының мурну-биле эрткеннер.

СЭКП-ниң Ленинград обкомунуң бирги секретары И. В. Спиридонов аалчыларга байыр чедирип чүве чугаалаан, А. Новотный харыы чугаа кылган.

А. Новотный, Н. С. Хрущев болгаш өске-даа аалчылар ажык машиналарга олургулапкаш Невск проспектилеп хаваннар.

Кызылдың бүдүрүлгелери колхозтарга шефтеп турар

Шефтеп турар колхозтарынга дуза чедирер ажылды Кызыл хоорайның бүдүрүлгелери сөөлгү үеде күштелдирген. Чурт үлетпүрүнүң эргелелиниң, Кызылдың ыыштан нарын эт-керекселдер бүдүрер фабриказының база дааранылга комбинадының ажылчыннары июль 6-да, дыштанар хүнде шеф ажылын Каа-Хем районнуң «Буруңгаар» көдээ ажыл-агый артелинге барып организастааннар. Ол шефке ниитизи-биле 68 кижи киришкен.

Дааранылга комбинадының ажылчыннары кол инженер эш Ольшевскийниң удуртулгазы-биле колхозтуң картофель шөлүнүң хөрзүнүн хоюдарынга болгаш ында чашпанны, сигенни арыглаарынга киришкен. Ылаңгыя ажылчыннар эштер Шуднева, Плотникова, Лунова олар шеф ажылынга эң мурнакчы киришкен. Үлетпүр эргелелиниң, ыыштан нарын эт-керекселдер бүдүрер фабриканың коллективтериниң кежигүннери сиген кезилдезинге, сараатгаашкынынга киржип, 15 тонна сигенни белеткежин берген. Колхозтарга шеф ажылын Кызылдың бүдүрүлгелери моон соңгаар-даа организастаарлар.

Улуг-Хем районнуң колхозтарында

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Районнуң «Эйлиг-Хем» колхозунуң Оюн-оолга удуртурган сигенчилер бригадазы июньнуң сөөлгү хүннеринде 20 гектар черниң сигенин кескен. Машинистер Хавандай, Санчыт-оол олар мурнакчы ажылдап, хүнде планын 125—150 хуу чедирип турарлар. Хол кадыырлыг Хандываа-биле Урангай олар хүнде 0,30 гектар черниң сигенин кезер тургаш 0,50—0,59 гектарны кезип, кады ажылдап турар өөрүнден дыка дүрген темпилиин көргүзүп турарлар.

Агитатор комсомолчу Билчир-оол бригадага агит-хуудустарны 2 удаа үндүрген. Ооң кайызынга-даа кампания үезинин чедер, четпес ажылдарын долу чырыткан. Чижээ, ажылдың баштайгы хүннеринде бригадага шалыыш, дөжү, маска чок турган чорук ажылды моондактап турганы агитхуудуска чырыттынган. Колхоз баштаар чери хуудуска шүгүмчүлелдиг материалдыг соонда түс черде байдалды эллээн экижиткен.

* * *

Ленин аттыг колхозтуң № 2 хову бригадазы баштайгы удаа 7 тонна сигенни сараатгаан. Хол кадыырлыг Бичелей, Дыртык-оол олар 0,30 гектар черниң өрнунга 0,50 гектарны кезип, мурнакчы ажылдап турарлар. Агитатор Дадар-оолдуң удуртулгазы-биле агитхуудус бригадага бир катап үнген, ында мурнакчыларның дуржулгазы делгереттей бижиттинген.

№ 1 бригада 40 центнер сараат тургускан. Машинистер Гварц, Кызыл-оол, Опай олар хүн нормазын 125 хуу чедирип, малга быжыг чем суурну тургузар дээш чүткүлүг ажылдап турарлар.

* * *

«Чодураа» колхозтуң кино механиги Ф. Черноусовтуң хүлээнген ажылынга кызымаккай, ак-сеткилдиин көрүкчүлер күзел ханыышкынныг мактап турар. Чаа кино бүрүзүн колхозчу суурнун чурттакчыларынга чогуур үезинде көргүзүп келген. Июньнуң бүдүрүлге планын ол 124 хуу күүсеткен.

* * *

«Күш-ажылдың хостуу» колхозтуң саанчылары СЭКП ТК-ның июнь пленумунуң доктаалы-биле танышкаш бедиткен хүлээлгени алганнар. Эрткен чартык чылда саанчылар: Көк-кыс 1052, Балдан 986, Дудина 979 литр сүттү инек бүрүзүнден саап алгылаан. Олар чыл планын хуусаа бетинде күүседир дээш кызымак ажылдап турар.

* * *

«Х Улуг хурал» колхозтуң почтачызы М. Мендот ук ажылынга 3 чылда ажылдап келген. Колхозчу малчыннар шагның дөрт эргилдезинде малдың байдалынга таарыштыр аңгы-аңгы ыраккы одарларда турарлар. Михаил Кыргысович малчыннарның чагылгаларын кайыдаа үеде саадатпайн, эзелеринге чедирип келген.

Ол чүгле малчыннар аалдарынга почта чедирери-биле кызыгаарлатынмайн оларның ортузунга беседаларны база чорудуп турар. Сөөлгү үеде ол малчыннарга СЭКП ТК-ның июнь пленумунуң доктаалын таныштырган.

Казахстанның чаа чурттаачылары

АЛМА-АТА. (СЭТА). Казахстанның 1500 ажыг элеваторлары болгаш өске-даа тараа хүлээп алыр тускай черлери чаа дүжүттүң тараазын хүлээп алырынга белен. Ол ышкаш ук черлериниң кадрлары база четчелеттинин турар. Украин, Белорус, Молдав болгаш Литва республикалардан тараа продуктуларының министерствозунуң системаларының ажылчыннарының 1200 өг-бүлелери Казахстанда көжүп чедип келгеннер. Тараа кезип эгелээринге чедир республиканың күр черлеринге ам-даа 1800 өг-бүлелер көжүп кээр деп турар. Чаа көжүп келгеннерге чуртталга черин берип, оларның боттарынга тускай чуртталга бажыңнарын кылыры-биле үр хуусаалыг чээлилерни тыпсып турар. Чаа келгеннериң аразында тускай эртемниглер, механизаторлар дыка хөй.

Бо чылын республиканың тараа хүлээп алыр черлериниң четкизинге дээди болгаш ортумак тускай өөредилге черлериниң доозукчулары — аныяк тускай эртемниглериниң улуг отряды кээп каттыжар.

Казахстанның күр черлериниң дүжүдүн ажаажыры-биле 30 муң ажыг аныяк москвачылар, ленинградчылар, украиннер, белорустар, армяннар болгаш ВЛКСМ ТК-ның кыйгырыынга харыылаан өске-даа акы-дүнмалышкы республикаларның төлээлекчилери кээр.

СЭКП ОБКОМУНУҢ IV ПЛЕНУМУ

СЭКП ТК-НЫҢ ИЮНЬ ПЛЕНУМУНУҢ ТҮҢНЕЛДЕРИ БОЛГАШ ОБЛАСТЫҢ ПАРТИЯ ОРГАНИЗАЦИЯЗЫНЫҢ СОРУЛГАЛАРЫ

СЭКП обкомунуң IV пленуму бо ныдың июль 7-де болуп эрткен. Ыяавыла дужаалгаларны МТС-тернин ажылдааны дээш натура төлевирин дүжүрер дугайында, көдээ ажыл-агый продуктуларын белетсээринин чаа чурумунуң, өртектерининң болгаш негелделерининң дугайында СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң түңнелдери болгаш областың партия организациязының сорулгаларының дугайын аная чуваалашкан. Бо айтырыг талазы-биле илеткелди СЭКП обкомунуң биртин секретары эш **С. К. Тока** кылган.

Көдээ ажыл-агый продуктуларының белеткелдерининң дугайында айтырыгны көрбүшаан, ыяавыла дужаалгаларны, МТС-тернин ажылдааны дээш натура төлевирин 1958 ныдан эгелээш дүжүрери чугула деп СЭКП ТК-ның июнь Пленумуу саналаанын, а ол төлевирлерни ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлели болдуунуң доктаалы-биле 1958 чылдың июль 1-ден эгелеп күш чок болдурганын эш Тока чугаалаан.

СЭКП-нин XX съездизининң төөгүлүг шиитпирлерин удуртулга болдурбушаан, тудугну болгаш үлеттүрүү эргелеп башкарарын эде организастаарының, колхоз тургузуун улам хөгжүдерининң болгаш МТС-терни эде организастаар талазы-биле СЭКП ТК-ның Президиумунуң болгаш Совет чазактың ажылдап кылганы ам амыдыралга боттанып турар хемчеглери боттарының кайтамчык эки түңнелдерин берип турар, оон-биле кады июнь Пленумунуң шиитпирлерин бистиң чүрттүү ажылчы чоннары аажок өөрүп хүлээп алган деп чүвени илеткелчи чугаалаан. Көдээ ажыл-агый бүдүүлгезин удуртурун экижидер талазы-биле партия сөөлгү чылдарда улуг хемчеглерни боттандырып турар. Ылангыя дыка хөй тускай эртемниглерни, оларның хөй безинин күрүненің күсели-биле көдээ ажыл-агыйже чоруткан. Бистиң областың көдээ ажыл-агыйында ынчыг тускай эртемниглерниң саны 1954 чылда 540 кижи турганындан ам 700 кижи чедир өскен. Бистиң область безин ол-ла үеним дурузунда күрүнеден 600 ажыг тракторларны, 300 хире тараа комбайнарын болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа машиналарын болгаш дериг-херекселин алган.

Партияның Төп Комитединиң сөөлгү үеде ап чоруткан улуг хемчеглерининң түңнелинде чүрттүү колхозтарының экономиказы дүрген быжыгын, ажыл-агыйы аажок сайыран турар апарган. Чүрттүү колхозтарының хөй безин, оон иштинде бистиң областың 20 колхозтары тракторларны болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа машиналарын бо чылын садып алган. Машиналарны мурнунда МТС дамчыштыр ажыглап турганындан бо чылын оларны колхозтар эки ажыглаанын часкы тарылганың түңнелдери көргүскен. Танды районнуң «Совет Россия» колхозу 1957 чылда МТС-тиң 20 тракторларын болдунга ажылдап турган, а бо чылын олар үүле 12 тракторлар садып алган. Колхозтуң тарылга шелү 400 гектарга калбарган. Ынчыг болза-даа ол колхоз бо чылын часкы тарылгазын 8 ажыл хүнүнде агротехника талазы-биле бедик деңнелге эрттирген. Колхозтуң ажылының хемчээли улгаткан-даа болза, эт-хөренгизининң чарыгдалы барык чартык катап кызырылган.

Колхоз тургузуун улам ыңай быжыглаар болгаш МТС-терни эде организастаар талазы-биле чоруттунуп турар хемчеглерниң түңнелинде ам болза, көдээ ажыл-агый продуктуларының белеткелдерининң эрги системазын чаа система-биле солууру чугула апарган. Чүүе дээрге чүрттүү кандыг-бир зоназынга көдээ ажыл-агыйның хөгжүдезининң онзагай байдалын белеткелдерниң эрги системазы бичии-даа өөренип көрбейн турган. Ынчыг чүүлдер бистиң областа безин тургулаан. Чижээлээрге, агаар-бойдус байдалы кандыг-даа таарымча чок хиреде-ле Тожу, Тере-Хөл болгаш Мөңгүн-Тайгага тараа белеткелдерининң планнарын онаап турган.

Көдээ ажыл-агый продуктуларының күрүне белеткелин түс чернин агаар-бойдузунуң байдалын, экономиктиг хөгжүлдезининң деңнелин барымдаалап тургузар болгаш кандыг-бир районга тааржыр культураларны, мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдеткен турарын, оларның белеткелин шак ынчыг черлерге көвүдеткен турары чугула деп чүвени СЭКП ТК-ның июнь Пленуму айыткан.

Эң чугула-чугула продуктуларга 1953 чылга чедир турган белеткел өртектери аажок чиик, колхозтарның күш-ажылчы болгаш материалдыг чарыгдалдарын катап тургуспас, ниитиниң ажыл-агыйын хөгжүдеринге таарымчалыг байдалды тургуспайн турган. Оон-биле кады көдээ ажыл-агыйның кандыг-бир продукциязынга аңгы-аңгы өртектерни чаңгыс аай кылыры чугула апарган. Эрги чурум ёзугаар колхозтар ыяавыла дужаалгаларга киириштир бир центнер кызылтасты дужаагаш, 40 рубль ап турган, а күрүне садып алышкынынга ону киириштиргеш, бир центнерден-не 120 рубль ап турган. Бо болза аажок будулчак, шын эвес чүүлдерни болдуруп турган. Ам болза бир центнер тарааның бүгү ССРЭ-де ортумак өртээ 74 рубльге доктааттынып турар.

Көдээ ажыл-агый продукцияларының белеткел өртектери янзы-бүрү турганындан чамдык колхозтарга таарымча чок чүүлдер хөй турган. Дүжүт эвээш болуп турган чылларда экономика талазы-биле кошкак колхозтар тараана үүле ыяавыла дужаалгаларга киириштир дужаагаш, чиик өртекке дужаап, каражага таваржып турганы оон тодаргай.

Колхозтарның күрүнеге дужаап турар көдээ ажыл-агый продуктуларынга экономика талазы-биле үнделиттинген чаңгыс аай өртектерни коон соңгаар доктаадып тургузары чугула деп чүвени СЭКП ТК-ның июнь Пленуму айыткан. Доктааттынып турар өртектер бир талазында быжыг-даа, ийи талазында өскерличел-даа болур ужурлуг деп чүвени база айыткан. Ол чоруқ чылдың агаар-бойдус байдалындам, дүжүт хөй азы эвээш, тус чернин экономиктиг байдалы кандыг-бир онзагай болуп турарындан хамаарыштыр көрдүнген турар ужурлуг.

Көдээ ажыл-агый продуктуларының белеткел системазын өскертир болгаш белеткелдерниң өртектерин доктаадып тургузар дугайында айтырыгны июнь Пленуму көрбүшаан, техниканы садарының хөрээн чурумчудары база чугула деп көрген. Чаңгыс-ла ол машиналарның, артык кезектерниң болгаш өске-даа материалдарның, бараанларның дыка хөй янзы өртектери туруп турган. Кывар материала ийи янзы өртек бар: үлеттүр бүдүрүлгелерге, совхозтар болгаш МТС-терге садарда бир янзы өртек, а колхозтарга садарда база бир янзы өртектиг туруп турар. Ол чоруқ кончуг будулгаазынныг. Машиналарга, дериг-херекселдерге, кывар материалдарга, минеральдыг удобрениелерге ам күрүненің чаңгыс аай өртектерин доктааткан.

СЭКП ТК-ның февраль Пленумунуң шиитпирин ёзугаар 1958 чылда бистиң области ийи МТС-ти (Бии-Хем болгаш Балгазын) эде организастаан. Бии-Хем районнуң колхозтары, Танды, Каа-Хем, Улуг-Хем болгаш Чөөн-Хемчик районнарның чамдык колхозтары техниканы саткылап алган. Олар садып алган техникаларын боттарынга эки түңнелдиг, ажыктыг кылдыр эдилеп турарлар. Ынчангаш чамдык өске МТС-терни моон соңгаар эде организастаар дугайында айтырыгны СЭКП обкому болгаш облкүүсүм өөренип көөру чугула — деп, эш Тока чугаалаан.

Белеткелдерниң хөй янзы хевирлиг болуп, янзы-бүрү санажылгалар, бир продуктунуң орнунга өске продукт дужаар чоруқ, чаңгыс-ла продукцияның өртээ хөй янзы болуп турар чоруқ продукцияны дужаап турар черлер-биле санажылга кылырын аажок нарыыдадып, белеткел органнарының аппараттарын хей черге үрдүндүрүп турган, ол үрдүнчек аппараттарны тудуп турарына күрүне хөй акша-хөренгини чарыгдап турар деп чүвени июнь Пленуму айыткан. Аппаратты кызырар болгаш бөдүүнчүдер талазы-биле хемчеглерни ап чоруткан болза-даа, оларның хемчээли ам-даа улуг, ажылы шоолуг-ла сегивейн турар. Чижээлээрге, эт, сүт үлеттүрүүнүң область эргелелин ап көрээлиңер. Оон ажылы аажок багай. оон чагыргазында турар сүт заводтары-даа, сүт хүлээп ап турар черлер-даа тускай эртемниглер-биле быжыглаттынмаан, продукт хүлээп алырының айтырыын ам-даа чурумчуташаан. Кызыл хоорайның сүт заводу бо чылдың үүле эрткен үеинде безин 1270 центнер сүттү ажыдын каан. Көдээ ажыл-агый продуктуларының белеткелинде оларны ажаарын болгаш садарын эки организастаарынга облпотребсоюз болгаш областың садыг килдизи улуг рольдуг болур ужурлуг. Ындыг болза-даа ол черлерниң удуртукчулары эштер Арланмай, Кошкаров бо айтырыгже кичээнгейни кошкак салып турарын илеткелчи шүгүмчүлээн.

Көдээ ажыл-агый продукциязының белеткелиниң күрүне планы области багай чоруп турарын эш Тока илеткелинге чугаалаан. Июль айның 1-де байдал-биле алырга, эштиг садып алырының болгаш белеткээриниң планын эрткен чылдың бо үеде 98,2 хуу турганынга бодаарга, ам 91,9 хуу, сүттүң планы 84,4 хуу күүсеттинген турганынга бодаарга, ам 72,7 хуу күүсеткен болуп турар. Бо талазыбиле багай ажылдап турар Сүт-Хөл, Бай-Тайга, Өвүр, Улуг-Хем болгаш Каа-Хем районнарның удуртукчуларын эш Тока шүгүмчүлээн.

Белеткелдерниң эң чугула айтырыының бирээзи болза, стратегия талазы-биле чугула ужур-дүзалыг чиг-эт—дүк белеткели болур. Бо ажыл бистиң область база-ла багай чоруп турар. Күрүнеге дүк дужаалдазы колхозтарда болгаш совхозтарда эң багай чоруп турза-даа, хой кыргыырының ниити планы июнь 30-ге чедир 80,8 хуу күүсеттинген турган. Улуг-Хем районнуң колхозтары хой кыргыырының планын 54,5 хуу, Каа-Хем районнуң—44,7 хуу, Бай-Тайга районнуң—54,2 хуу күүсеткилээн Ол ышкаш Чаа-Хөл, Танды болгаш Чөөн-Хемчик районнарда байдал оон база-ла дээредевес.

Малды оорлап самчыгдаар, тараана болгаш өске-даа продуктуларны бакка ажаап шыгжааш үрээр, күрүнеге дүк дужаарының планы күүсеттинмейн турда-ла дүктү өскээр садыглаар шак мындыг чүүм чок чүүлдер-биле шыңгыы демиселди чорударының эргежок чугулазын эш Тока чугаалаан.

Колхоз тургузуун улам ыңай быжыглаар болгаш МТС-терни эде организастаар дугайында СЭКП ТК-ның болгаш Совет чазактың шиитпири база көдээ ажыл-агый талазыбиле инспекцияларны районнарда тургускан чоруқ болза, көдээ ажыл-агыйның бүгү адырларын шын тода удуртурун партия, совет органнардан улуу-биле негеп турар. Ынчангаш партияның бүгү-ле массалыг, политиктиг кижизидилге ажылын чаа деңнелче көдүрери, колхозтарда, совхозтарда, МТС-терде болгаш СТС-терде партия организацияларының ролюн райкомнарның талазындан бедидер чоруқ канчаардаа аажок чугула. Оон-биле кады областың колхозтары бо чылын часкы тарылтаны организастыг болгаш эки шынарлыг эрттирген, ынчалза-даа чамдык районнарның, хөй-хөй колхозтарның удуртукчулары мынчага чедир тарылгазын барып көрүп, тарыттынган культураларның ажаалдазынче кичээнгей салбайн турарын илеткелчи буруу шаап чугаалаан.

Ниитиниң малынга чемниң быжыг суурун ыяавыла тургускан турарының эргежок чугулазын база областың мал ажылында улуг четпестерни эш Тока чугаалаан. Ылаңгыя эрткен кыжын область мал хөй өлген, ол хиреде-ле чамдык колхозтар ажыл-агыйның иштики хереглелинге дүк чылдак тыртын алган хөй малды кайы хамаан чок чарыгдап турары шын эвес Танды болгаш Эрзин районнарның удуртукчулары эштер Верзилин биле Волчатов, Чымба биле Аракчаа олар мал ажылын багай удуртуп турарын илеткелчи шүгүмчүлээн.

Малга четчир саныг чемни белеткеп ап болурунуң бүгү аргалары бо чылын бар. Мал чеми белеткээринге херек четчир санныг техника бар, колхозтар бо чылын өлээн хөй сигеннерни тараан, оон кырынга анаа чер сигенининң үнүжү база аажок болуп турар. Ындыг болза-даа, сиген кезилдези область ниитизибиле кончуг ооҗум чоруп турар деп илеткелчи демдеглээн. Мал ажылын сайзырадырынга кукурузаның ужур-дузазы кижи бүрүзүнге ам черле билдингир апарган. Малды чем-биле хандырарынга чүрттүү кайы-даа районнарында кукуруза кол рольду ойнаар деп чүвени партияның Төп Комитеди айтып турар. Ындыг-даа болза областың агаар-бойдузунга чылдак тыртынып алгаш чамдык удуртукчу ажылдакчылар кукурузе тарылгазының дугайында партияның болгаш чазактың айтыышкынарын херекке албайн турарлар. Ындыг эштериниң аразында «Х Улуг хурал» колхозу даргазы эш Дежневту, совхозтар директорлары эштер Хвостов биле Берсеневти киирип болур. Олар каш борбак га кукурузаны тура-хөөн чок тарааш, ам оларның кандыгдаа ажаалдазын чорутпайн турарлар.

Чер болгаш мал ажылын улам-на сайзырадырынга база бир моондактыг чүве болза, көдээ ажыл-агыйның кадрлары-биле, ылангыя оон тускай эртемниглери-биле ажылдың багай болуп турарында деп СЭКП ТК-ның июнь Пленуму айыткан. Бо ажыл бистиң области база четпес тургустунганының хөй чижектерин эш Тока чугаалаан. Ынчангаш партия болгаш совет органнарның талазындан көдээ ажыл-агыйны удуртурунуң деннелин улам-на бедидерининң эргежок чугулазын июнь Пленуму негеп турар.

Областың бүгү партия организациязы, бүгү ажылчы чоннары, бүгү совет улус-биле бир дөмей СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң шиитпирин чаңгыс эп-сеткилдиг деткиир болгаш ону амыдыралга боттандырар дээш бүгү күжүн салыр дээрзинге идегелин илеретпишаан, эш Тока бодунуң илеткелин дооскан.

* * *

Плеткелдің талазы-биле 15 кижи санал берген. Көдээ ажыл-агый продуктуларын белеткээриниң чаа чуруму, оон өртектери болгаш негелделери колхоз тургузуун быжыглаарынга база улам ыңай хөгжүдеринге, колхозтарның экономиказының өзүлдезинге, ажылчы чоннарның материалдыг чаагай чоруун улам экижидеринге онза улуг ужурдузалыг болуп турар дээрзин оратор бүрүзү бо пленумга чугаалап турган.

СЭКП Улуг-Хем райкомунуң секретары эш **Градобоев** бир дугаарында санал берген. — ТК-ның июнь Пленумунуң шиитпирлерин Улуг-Хем районнуң ажылчы чоннары бүгү совет улус-биле бир дөмей улуг өөрүшкү-биле хүлээп алган болгаш ол чугула документинни чоннуң ханызы-биле өөренири ам-даа улам-чылаан турар. Партия болгаш чазак колхоз тургузуун быжыглаар дугайында доктаамал сагыш салып турар. Бистиң районнуң колхозтарының экономиказы чыл санындала улам көскү хөгжүдөлиг болуп келген. ТК-ның сентябрь Пленумунуң төөгүлүг шиитпири үнгенининң соонда районга тарааның дүжүдү 2 катап, сүт саалдазы 2,1 катап, дүк бүдүрери 3 катап өскен. Колхозчу көдээниң культуразы улам бедеэн. Ынчаарга июнь Пленумунуң шиитпирлери колхозчуларның күш-ажылчы инициативазын улам бедик чадаже көдүрер—деп, ол демдеглээн.

Эш Градобоев областың көдээ ажыл-агый эргелелинин ажылында четпестерни шүгүмчүлээн. — Ол эргелелдің ажылдакчылары черчерге— районнарга ховар барып, колдуунда янзы-бүрү отчёттар болгаш медээлер негээринге кызыгаарлаттынып, оон-биле хөй-хөй ажылдакчыларны чай чокталдырып турарлар. Облстат эргелели биле көдээ ажыл-агый эргелелининң отчёттар негээр документилериниң барык чаңгыс аай хевирлерин эде көрзе чогуур—деп, ол чугаалаан.

— Көдээ ажыл-агый продуктуларын белеткээриниң политиказын чүрттүү бүдүрүкчү күштерин улам ыңай көдүрерининге бүгү хемчег-биле идиг бээр кылдыр бистиң партияныс чорудуп келген—деп, облпотребсоюзтуң баштаар черинің даргазы эш **Арланмай** демдеглээн.

— Көдээ ажыл-агый продуктуларының белеткелиниң 60 ажыг хуузун облпотребсоюзтуң шугуму-биле чорудуп турар. Облпотребсоюз 20 хире янзы-бүрү хевирниң продуктуларын белеткээр планныг турган, 15 хире хевирниң продуктуларын белеткээриниң планын күүседип турар деп оратор үргүлчүлеп чугаалаан. Колхозтарда көдээ ажыл-агый продуктуларын белеткээриниң системазында хөй янзы өртектер бар болуп турары көдээ ажыл-агыйны улам ыңай көдүрерининге моондак болуп турар. Белеткел органнарының аппараттарын үрдүнчек кылдыр улгаттырган чоруқ артык чарыгдалды болдуруп турар. Чижээлээрге, облпотребсоюзтуң белеткел аппарадын санаваска бистиң области 100 ажыг ажылдакчыларлыг тускай белеткел аппарады бар, ол аппараты ап тударынга 2,5 миллион хире акша чыл бүрүде чарыгдаттынып турар.

Колхозтарда көдээ ажыл-агый продуктуларын белеткээриниң чурумун болгаш негелделерин өскерткен чоруқ колхоз бүдүрүлгезиниң курлавырларын улам долу ажыглаарының аргазын бээр деп чүве тодаргай. Колхозтарның экономиказын көдүреринге, бараанныг продукцияны көвүдедиринге, колхозчуларның материалдыг чаагай байдалын улам бедидеринге чугула чүүлдер тургустунган. Хереглел кооперациязының белеткел органнарының ажылдакчылары СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң бо доктаалын амыдыралга күүседир дээш бүгү-ле күштерин салырлар.

Эрткен 1957 чылда картофель, ногаа, тоорук, черден үнер кат-чимис, мөөгү чыырының планын күүсетпээн бис деп чүвени демдеглээр херек. Бо чылын ол үнелиг продуктуларны белеткээринге улуг кичээнгей салыр. Көдээ ажыл-агый продуктуларын садып белеткеп алгаш, ону эки ажаап кадагалаарының чугулазын эш Арланмай тодаргай чугаалаан.

Областың эт-сүт болгаш аш-чем үлеттүрүүнүң эргелелининң начальниги эш **Маркин** сөс алгаш, колхозтар эт болгаш сүт продуктуларын күрүнеге садарындан улуг орулгалыг болурун чугаалаан.—Белеткелдер органнарының штады улуг болуп, анаа хөй артык чарыгдалдар үнүп турар. Ону моон соңгаар эде көрзе чогуур. Колхозтар күрүнеге дужаар сүттүң шынарын экижидер херек. Сүт тургузар соок черлерни кылыры чугула—деп, ол саналдаан.

Танды «Совет Россия» көдээ ажыл-агый артелининң даргазы эш **Турген-оол** индирге үнүп келген.

—Ыяавыла дужаалгаларны, МТС-тернің ажылдааны дээш натура төлевирин дүжүрер дугайында, көдээ ажыл-агый продуктуларын белеткээриниң чаа чурумунуң, өртектерининң болгаш негелделерининң дугайында эш Н. С. Хрущевтуң илеткелининң талазы-биле СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң доктаалын бистің колхозтың бежигүннери улуг көдүрлүүшкүн-биле хүлээп алган болгаш көдээ ажыл-агыйны көдүрер дугайында партияның, чазактың улуг сагыш салыышкынынга өөрүп четиргенин илередип турарлар.

Партияның болгаш чазактың ада сагыш салыышкынын базым бүрүзүнде көрүп турар бис. Бистин ажыл-агыйывыс өзүп, быжыгып, колхозчуларның орулгазы көвүдеп турар. Бо чылдың үүле май айда безин колхозчулар 120 муң акша авансыны, оон иштинде чамдык колхозчулар айда 1000 рубль чедир авансыны алган. Эрткен 1957 чылда колхоз 1500 тонна тараана күрүнеге дужаагаш оортан миллион четпес акша орулга алган болза, ам бо чылын 1700 тонна тараана дужаар болгаш миллион ажыг орулганы оортан алыр. Сүт саалдазы өскен. 1957 чылдың июль 1-де колхоз күрүнеге 60 тонна сүттү дужааган турган болза бо чылдың июль 1-де 120 тонна сүттү күрүнеге дужааган. Сүттү пландан ажыр дужаары үргүлчүлеп турар. Эт, дүк дужаар талазы-биле планны багай эвес күүседип турар бис.

Куш ажылын сайзырадырынга бистиң колхозта азырал чем суур бар. Ынчангаш куш фермазын тургускан бис.

Бо чылын колхоз МТС-тен тракторларны садып алган соонда бүдүрүлге улам дүрген көдүрлүп эгелээн. Ол бодунуң техниказы-биле часкы тарылганы бо чылын организастыг, агротехниктиг бедик деңнелге 8 ажыл хүнүнде дооскан.

Механизаторлар, тараажылар болгаш малчыннар бедик дүжүттү өстүрүп алыр, мал ажылының продукциязын көвүдедир дээш күжениишкиннинг ажылдап турарлар.

Бистиң артельдің бежигүннери СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуп доктаалын социалистиг көдээ ажыл-агыйны улам ыңай чечектелдирер дугайында партияның сагыш салыышкынының чаа илерээшкини деп хүлээп алган. А колхозчулар малга быжыг чем-суурну белеткээр дээш демисежип турарлар. Тракторбиле сиген кестирер 4 машиналар колхозтуң шөлдеринде ажылдап турар.

Облкүүсүм даргазының оралакчызы эш **Козленко** бодунуң саналынга чаа чурум ёзугаар колхозтарның күрүнеге садар көдээ ажыл-агый продуктуларының өртээ эргиде турганындан дыка өскенин, ол чоруқ колхозтарга ажыктыг болуп турарын онзалап демдеглээн.

Мал ажылын хөгжүдерининң күрүне планнарын күүсетпейн турар районнар, колхозтар области барын ол шүгүмчүлээн: — Чаа-Хөл, Улуг-Хем, Танды, Каа-Хем районнар малдың чүзүн зайы-биле баш саныын өстүрерининң планнарын күүсетпээннер. Мал ажылының продуктуларын күрүнеге дужааганының хемчээли эрткен чылдагызындан кудулай берген фактылар бар. Сүт дужаалдазының планын Бай-Тайга район чүүле 30 ажыг хуу күүсеткен. Өвүр, Сүт-Хөл, Чаа-Хөл районнарда байдал оон база-ла дээре эвес. Чартык чылда Каа-Хем районнуң күрүнеге дужааган сүдү эрткен чылдың ол үеинде турганындан 113 тонна эвээжээн. Сүт-Хөл район дүк дужаалдазын үүле 50 ажыг хуу күүсеткен. Куш ажылының хөгжүлдези область дыка четпес. Күрүне мурнунга хүлээлгелерин ыяавыла күүседир ужурлуг бис— деп, ол саналын дооскан.

— Ыяавыла дужаалгалар, контрактация болгаш МТС-тернин, специализастаттынган станцияларның ажылдааны дээш натура төлевирлерининң талазы-биле эрткен чылдарның көдээ ажыл-агый продуктуларын бо чылын дужаар дугайында оларның кырынга санаттынып турар өрелерни колхозтардан ушта бижиири эргежок чугула деп партияның Төп Комитединиң июнь Пленуму саналаан. Бистиң областың колхозтарынга элээн каш чылдарның дургузунда чамдык колхозтарның экономика талазы-биле кошкааның болгаш агаар-бойдустуң таарымча чок байдалының хараазыбиле бо өрелер мөөнеттинген деп чүве тодаргай болгай. Ам бо чылын күрүнеге дужаар ужурлуг 300 муң тонна хире тараа өрелерин бистің колхозтарывыстан ушта бижиир. Ол шиитпирни колхозчулар улуг өөрүшкү-биле хүлээп ап турарлар. Чүүе дээрге экономика талазы-биле кошкак колхозтар бодунуң ниити ажыл-агыйын дүрген көдүреринге, техниканы садып алырынга бо чорук улуг чиигелдеги бээр—деп, областың көдээ ажыл-агый эргелелининң начальниги эш **Цевменко** чугаалаан. Коммунистиг партия болгаш Совет чазак бистің областың ажылчы чоннарының дугайында улуг кичээнгейни салып турар. Бо чылын күскү тараа ажаап алышкыны эгелээрининң мурнунда бистің колхозтарывыс 170 тракторларны, 20 боду чоруур комбайнарны, сиген кезер 120 машиналарны алыр. Ынчангаш бо күскү дүжүт ажаап алырының сезонунда бир комбайнга үүле 150 гектар тараа онаажыр. Дүжүт ажаап алышкынын кыска хуусаада, чидириг чок чорударының аргазы колхоз бүрүзүнде бар.

Кукуруза силозун хөйнү белеткеп алыр ужурлуг бис. Бии-Хем районнуң «Искра», «Кызыл тараачын», Ленин аттыг, Улуг-Хемниң «СЭКП-ниң XX съездизи», «Күш-ажылдың хостуу», Ленин аттыг болгаш өске-даа колхозтарда кукурузаның үнүжү тергиин эки деп эш Цевменко демдеглээн.

Оон ыңай эш Цевменко бистиң областа 1959 чылдан эгелеп көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин, белеткээрин гектар барымдаалап чорударының принциптерин тодаргай чугаалаан.

— Бистиң районнуң көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилери 1958 чылдың күрүне онаалдаларын чедиишкиннинг күүседир дээш социалистиг чарышка сырый каттышкан. Тараанын үнүжү чаагай. Күрүне складынга пландан ажыр 50.000 пудтан эвээш эвес тараана киирер бис— деп, СЭКП Чөөн-Хемчик райкомунуң секретары эш **Дилгижек** чугаалаан. Арагалаар чоруқ-биле демиселди күштелдиреринің чугулазын ол айыткан.

СЭКП обкомунуң хөрээженнер ортузунга ажыл чорудар кылдизининң эргелекчизи эш **Торуг-оол** Тес-Хем районда мал ажылының четпестерин шүгүмчүлээн. — Районда үш-ле колхоз бар. Сиген кезилдези организас чок чоруп турар. Ынчаарга Тес-Хем МТС (директору эш Жигалов) ажылын ам-даа экижидип шыдаваан. Районда кукуруза ажаалгазынче кичээнгей салдынмаан. ВЛКСМ обкому аныяктарның кукуруза ажаап өстүрер звеноларының ажылын удуртпайн турар— деп, ол чугаалаан.

Көдээ ажыл-агый продуктуларын белеткээр талазы-биле белеткел организацияларының, ол ышкаш продуктуларны хүлээп алыр болгаш кадагалап шыгжаар черлерининң дугайында тараа продуктулар эргелелиниң начальниги эш **Деев** санал берген.

— Бо чылын тараанын үнүшдүжүү эки болур деп чүве ам тодаргай. Складтар, шоодай савалар 2 миллион пуд тараана хүлээп алырынга четчир. Ам бар болуп турар эрги складтарның кырынга августуң бирээниң бетинде Туранга 3200 тонна тараа кирер, Кызылга 2200 тонна тараа кирер чаа складтар ажыглалга кирер. Оон ыңай Сарыг-Септе, Шагаан-Арыгда, Барыын-Хемчик районда складтарның септелгези доозулган.

Күрүненің тараа складтарының чанында хүн-дүн иштинде 1000 тонна тараана кургадыр 28 улуг машиналар, оон ыңай областың колхозтарында болгаш совхозтарында тараа кургадыр 100 ажыг тускай машиналар бар.

Тараа кургадыр машиналарының машинистерининң, деңзилекчилерининң семинарын эрттирер деп турар бис. Ынчангаш күрүнеге эки шынарлыг тараана бээр арганы бо бүгү чүүлдер биске берий турар—деп, эш Деев бодунуң саналын дооскан.

Бии-Хем болгаш Балгазын МТС-терни СТС-тер кылдыр эде организастааныныың соонда оларның ажылы канчаар чоруп турарының дугайын СЭКП обкомунуң көдээ ажыл-агый килдизининң эргелекчизи эш **Конгар** бодунуң саналынга тодаргай чугаалаан. Бии-Хем СТС (директору эш Балабанов) көдээ ажыл-агый машиналарының артык кезектери-биле районнуң колхозтарын хандырып шыдавайн турар. Колхозтарның техниказын септеп бээр талазы-биле план чок ажылдап, нарын септелгени СТС кылыр хүлээлгелиг турган, колхозтар чагыг кылырга хүлээп албайн турар. Техниканы шын эдилээр, ажаап кадагалаар дугайында колхозтарга СТС дузалаар ужурлуг. Ортумак болгаш агар септелгелерни кылыры-биле колхоз бүрүзүнге септелге мастерскаязын тургузары чугула—деп, эш Конгар санаалаан.

— Бистиң районнуң партия, совет организацияларының адрезинге болган шүгүмчүлелдер шын — деп, СЭКП Сүт-Хөл райкомунуң секретары эш **Намзын** миннип чугаалаан. Областың көдээ ажыл-агый эргелелининң адрезинге шыңгыы шүгүмчүледи ол кылган. — Моон мурнунда болуп тургулаан актив хуралдарынга болгаш пленумнарга ол эргелелдің (начальниги эш Цевменко) ажылында четпестер дугайында шүгүмчүлелдер каш удаа болгулаан. Эш Цевменко оон чогуур түннел кылбаан деп чугаалаза чогуур. Сүт-Хөл болза малчын районнарның бирээзи болгай. Анаа көдээ ажыл-агый эргелелининң кол ажылдакчылары барбайн турар—деп, ол чугаалаан.

Тываның көдээ ажыл-агыйының Чадаанада дуржулга станциязының директору эш **Иванов** санал берип чүве чугаалааш, ол станцияның ажылын көдээ ажыл-агыйның область эргелелинден дыка четпес удуртуп турарын шыңгыы шүгүмчүлээн.

— Көдээ ажыл-агыйның мурнакчы дуржулгазын нептередир, эртем шинчилел талазы-биле чаа-чаа чүүлдерни ажыдып тывар талазыбиле станция бодунуң мурнунда салдынган сорулгаларны күүсетпейн турар. Кукурузаның бистиң областың довурак-хөрзүнүнге болгаш агаар-бойдузунга тааржыр үрезинин хайнактадыр талазы-биле 3—4 чылдар иштинде эртем шинчилел ажылын чорудуп, ол сорулгага 200 муң ажыг рубль түннүг акша-мөңгүнү чарыгдаан болзда-даа оортан кандыг-даа түннел албаан.

Хөй чылдарда үнер тарымал сигеннер, янзы-бүрү ногаа культуралар үрезиннерин тып нептередир, тарылганың өөлчештирер тарылгазын областың колхозтарынга чорудар талазы-биле дуржулга станциязы элээн каш чылдарда шинчилел ажылын кылып келгеш, бо талазыбиле боттуг түңнелдер бербээн. Станцияны эртем ажылдакчылары-биле четчелээр, эртем шинчилел ажылы кылып турар ажылдакчыларны транспорт-биле хандырар дугайында көдээ ажыл-агыйның область эргелели (начальниги эш Цевменко) дузалашпайн турар, ол эргелелдің тускай эртемниглери станцияга дузалашпайн, оон эртем шинчилел ажылын сонуургавайн турарлар—деп, эш Иванов шыңгыы шүгүмчүлээн.

Оон ыңай СЭКП Каа-Хем райкомунуң секретары эш **Насныл-оол**, СЭКП Эрзин райкомунуң секретары эш **Чимба**, Барыын-Хемчик районнуң «Ленин оруу» колхозтуң даргазы эш **Сендажы**, олар база санал бергилээн.

Пленум чугаалашкан айтырыгларның талазы-биле тодаргай шиитпирни үндүрген.

КОММУНИСТЕРНИҢ НИИТИ ХУРАЛДАРЫ

Бин-Хем районнуң Тарлагда Ленин аттыг колхозунуң коммунистериниң ниити хуралы мал чемнерин белеткәәриниң айтырыын чугаалашкан. Ол дугайында парторганизация секретары эш Береговой иткел кылган.

Бо чылын колхозтуң шөлдериндe сигениң үнүжү эрткен чыллагызындан эки болганын илеткелчи чугаалаан. Ынчаарга белеткеле чогуур сигениң планы база өскен. Сиген ажаап алыышкынынга белеткел багай эвес организастаттынган.

Партия хуралы мал чемнериниң белеткелин ажыл-агыйжы болгаш практикиг чугула кампания деп санааш, ону организастыг чорударының практиктиг сорулгаларын чугаалашкан.

Сигенчилерни бригадалар болгаш звенолар кылдыр үзүп тургускан. Сигенни кестириниң, бөлдүрениң, сараатталарының звенолары социалистиг чарыштыг хүләәлелерге алган болгаш оон түннелдерин беш хонук санында үндүрүп турарын доктааткан. Мал чемнериниң белеткелиң июльдуң эгезинден августуң бирги чартыында доозарын партия хуралы шиитпирлән. Бригадаларда агитаторларны тургускан. Агитхуудустарның редакторлары томуйлаттынган. Көргүзүг самбыралары база бар.

Партия хуралының шиитпирлерин өзүгаар сиген шөлдериндe ажыл хайныгып эгелээн.

О. ЧАМЫЯН.

* * *

Сүт-Хөл районнуң «Ишкин» көдээ ажыл-агый артелиниң коммунистериниң ниити хуралы колхозта малдың чайгы одарладыышкынының база хой кыргылдазының түннелиниң дугайын чугаалашкан.

Ол талазы-биле колхоз зоотехниги эш Мандыктың информациязын өзүгаар алырга, шээр малды 12, бода малды 8 кезек черде чайлагладып турар. Шом-Шум деп черде 75 баш бода мал тускай семиртилгеде турар.

Колхозтуң хой кыргылдазы бо чылын дыка ооҗум темпилиг чоруттунган. Хой дүгү чидириглиг болган. Хой санындан ортумаа-биле 900 ажыг грамм дүк алдынган. Ынчангаш дүк кыргылдазының планы күүсеттинмээн. Күрүнеге дүк дужаалгазының планы ыракта-ла чедир күүсеттинмейн турар. Зоотехник эш Мандык дүк кыргылдазының ниити планын болгаш бир хойдан алза чогуур дүктүң доктаатты-нган хемчээлин билбес болган. Колхозта зооветеринарлыг хемчелер четпес тургустунганын, мал семиртилгезиниң байдалы тодаргай билдинмейн турарын коммунистер шыгыы шүүмчүлээн.

Ол четпестерни үзүткаарынче, мал ажылынга удуртулганы эки-жидеринче улганган шиитпирни партия хуралы хүлээп алган.

О. ЧАСКАЛ.

Бай-Хаак суур чаагайжып турар

Таңды районнуң төвү Бай-Хаак суур чыл бүрүде чаагайжып турар. Суурну ногаанчыдар талазы-биле ылангыя бо чылын элээн ажыдар кылдынган, ниитизи-биле 3700 ыяштарны тарып олурткан, 180 метр тротуарны кылган. Октябрьская болгаш Горький кудумчуларында малгаштыг черлерни кургадып, ында сайны урган.

Дөрт аал ишти чурттаар чаа бажыңның тудуун тудугжулар чоокта чаа доскаш, ажыглалга кирген. Дөрт-дөрт аал ишти чурттаар ийи бажыңнарның тудуун амгы үеде чедиишкиниг чорудуп турар, 225 киловатт күүчүүг чаа электростанциязы бо күзүн ажыглалга киреp. Болунуң суурунуң чаагайжыдылгазынга Бай-Хаактың чурттакчылары идепкейлиг киржип турарлар.

Г. САВИНЦЕВА.

Колхозтар тудугларынче кичээнгейни салыр

Чөөн-Хемчик районнуң «Кызыл тараачын» колхозтуң баштаар чери тудуг ажылынче кичээнгейни бо чылын кошкаткан. Чурттаганың 15 бажыңнарын, инектиң 2 кажааларын, 1000 баш хой киреp 2 кажааларны тудар план амга чедир күүсеттинмээн. Тудуг материалдарын белеткээр планны чедир күүсетпээн ужурунда тудуглар дыка саадаан. Тудуг ажылынче кичээнгейни күштелдиреp артель баштаар чериниң негеттинип турар.

О. ПЕЛЬЧИТ.

* * *

Улуг-Хем районда «Күш-ажылдың хостуу» көдээ ажыл-агый артели областың мурнакчы колхозтарының бирээзи. Ындыг болза-даа ук колхозтуң суурун чаагайжыдар талазы-биле артель баштаар чериниң даргазы эш Глотов шоолуг кичээнгей салбайн турар. 300 олуттуг чаа клубту, чунар бажыңны тудар дугайында колхоз баштаар чериниң шиитпири күүсеттинмээн.

Суурну чаагайжыдар, ногаанчыдар дугайында айтырыгже кичээнгейни колхоз баштаар чери улгандырар ужурлуг.

К. ХУНАЖЫК.

Черновцы область. Садгорск районнуң Дзержинский аттыг колхозунда кукуруза өстүреринче улуг кичээнгей салып турар.

Колхозтың механизаторлары, Украинаның сураглыг механизатору Социалистиг Күш-ажылдың ийи дапкыр Маадыры А. Гиталовтуң үлегерин эдербишаан, 50 гектар кукурузаның тарылгаларын комплексилиг ажылдап кылыр болгаш ол шөлдүң гектар бүрүзүнден 50 центнерден эвээш эвес дүжүттү тараа кылдыр ажаап алырын хүлээнгеннер.

Чурукта: Дзержинский аттыг колхозта кукуруза тарылгаларын доора дургаар ажылдап кылып турары. Мурнунда трактерист Георгий Танасиевич Репужинский. Ол өөлчет иштинде 11,7 гектарны ажылдап кылыр нормалыг турган 13 гектарны ажылдап кылып турар.

Фото В. Карловтуу. СЭТА-ның фотохрониказы.

Номчукчуларның биске бижип турары

Улуг-Хем районда «УТБА-ның 25 чылы» совхозтуң ажылчын албан-хаакчылары 60 кижи совхозтуң № 1 сүт-бараан фермазынга бир хүн шефтээш ниити хемчээли 300 тонна силос киреp траншеяны казып белеткээн.

Б. ДОРЖУ.

* * *

Эрзин районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң почтачызы эш Баадыр колхозчуларның чагылгаларын, чагааларын өөлерине саадал чокка чедирип берип, оларның макталгазын ап турар. Эш Баадыр чылдың ийиги чартыының чагылдазының планын ажыр күүсеткен.

У. ДАКАА.

* * *

Чаа-Хөл районнуң Ленин аттыг колхозу күрүнеге эзт белеткәәриниң планын күүседир дээш, Чеди-Хөл баазазынче 600 баш шээр малды, 72 инекти болгаш 92 чылгы малды 8 кижиге ийи чартык ай иштинде кадаргаш дужаары-биле хүлээндирип чоруткан. Кадарчыларны эш Ортун-оол удуртуп чоруур.

С. СЕДИП.

* * *

Өвүр районнуң «Кызыл тук» колхозунуң даргазы К. Чалай-оол колхоз будүрүлгезинге шудургу киржип, сөөлгү 6 чылда дарганнап келген. Көдээ ажыл-агыйның чепсек-херекселдерин болгаш тудуг бригадазының кежигүннериниң хереглелдерин кылырына дузаны чедирип турган. К. Чалай-оол ам автомашиналарның безин үрелген чамдык нарын кезектерин кылыптар кылдыр мергежий берген.

О. ЧӨНҮК-ООЛ.

* * *

Таңды районнуң «Совет Россия» көдээ ажыл-агый артелиниң Арты-Узун деп черде сүт-бараан фермазының ажылдакчыларынга сөөлгү айларның дургузунда өөлүн каш лекцияларны номчаан. «Социалистиг болгаш капиталистиг система», колхоз будүрүлгезин калбартыры, делегей байдалының дугайында темаларга лекцияларны колхозчулар улуг сонуургап дыңнаан. Чоокта чаа СЭКП Таңды райкомунуң пропаганда болгаш агитация кидизиниң эргелекчизинин орлакчызы эш Никитин СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң материалдарын саанчыларга, кадарчыларга таныштырган.

С. БЮРБЮ.

* * *

Улуг-Хем районнуң «Эйлиг-Хем» колхозунуң эрткен кыжын 30 ажыг болдургаларының болгаш 200 ажыг хоюнуң аразынга кодурлуг болдургалар, хойлар бар турганын районнуң улуг мал эмчизи эш Севостьянов илереткен. Колхозтуң мал эмчизи эш Өндүр-оол база ол улуг мал эмчизи ийилээ кодур малдарны кыжын чүп эмнээн соонда, оларның кодуру экирээн.

Мал эмчилери кодур аарытта удур ам баш удур хемчегларни база алган.

К. ОЛАК.

Үлегерлиг эмчи

Бин-Хем районнуң «Тиилелге» колхозтуң Баян-Хемде кижи эмнелгезиниң салбырында Тамара Чымдан бодунун хүлээнген ажылында үлегерлиг ажылдап, аарыгларга удур камгалалдың ажылын чоннуң иштинге идепкейлиг чорудуп турар.

Ол болза ижин тифинге, тифтериядга, ижин-шөйүндү аарыгларынга, оспага, улаанотка удур тарылга кылыр болгаш өске-даа хемчеглерни чоруткулаан. Чөн чалап келиргe, хүндүс-даа, дүне-даа дивес дораан чоруур.

Чоннуң ортузунга янзы-бүрү аарыгларның, арыг-шеверниң талазы-биле лекцияларны үргүлчү кылып турар болгаш ылангыя июнь айда бо дугайында 50 хире кижиге беседаны чоруткан. Бичии уругларның рахит деп ижин хевертир, холбуду дагыраар аарыыга, ижин-шөйүндү аарыгларынга удур демисел талазы-биле тайылбыр ажылын база чоруткулаан. Чонга лекцияларны, беседаларны ол солун, чедингир болгаш билдингир кылдыр чорудуп турар.

С. АК-ООЛ.

Оруктар септелгезин тодаргай удуртур

Бистиң областың экономиказын болгаш культуразын хөгжүдеринге автомобиль транспортунуң чугула ужур-дузазын барымдаалаш, автомашиналар оруктарын, көвүрүглерни, паромнарны тудуп кылыр база септээр талазы-биле сөөлгү чылларда чамдык хемчеглерни боттандырган. Оруктар тудуунуң талазы-биле тускай организацияларны: машина-орук станциязын болгаш орук ажыглалының Шагаан-Арыг участогун тургускан, олар оруктар, көвүрүглер тудуун база септелгезин чорударынга киржип турар.

Кызыл болгаш Абакан аразының машина оруун асфальтылазары база алгыдыр кылыры доозулган, Кызыл—Тээли аразының оруунуң кол тудуун бо чылын элээн дүргедеткен. Районнар болгаш колхозтар аразының машина оруктарын база көвүрүглерни кылыр, септээр талазы-биле областың чамдык колхозтарында тускай бригадаларны тургускан. Барыын-Хемчик районнуң «Большевик», «Кызыл тараачын», Бин-Хем районда Ленин аттыг, Чөөн-Хемчикте «Искра» көдээ ажыл-агый артельдеринде бригадалар оруктар болгаш көвүрүглер септелгезин чедишкиниг чорудуп турар. Балгазын — Кызыл-Арыг аразының болгаш Кызылды областың мурнуу талакы районнары-биле харылзаштырар өске-даа оруктарның септелгезин автомобиль транспортунуң болгаш чазаглыг оруктарның область эргеледи ажыл-агыйжы арга-биле чорудуп турар.

Кылдынган ажылдар-биле чергелештир, оруктар, көвүрүглер тудуунда база септелгезинде улуг четпестериниң барын демдеглээр херек. Автомашиналар оруунуң, көвүрүглериниң септелгезин ылангыя Таңды, Каа-Хем, Чаа-Хөл, Улуг-Хем районнарының девискәәрлеринде дыка ооҗум чорудуп турар. Оруктар болгаш көвүрүглер септелгезинче чогуур кичээнгейни үстүнде районнарның күүскомнары, чер-чер Советтери үгландырбайн келген. Оруктар, көвүрүглер септелгези-биле холбашкан айтырыгларны чамдык райкүүскомнар, чер-чер Советтери боттарының хуралдарынга чугаалажып көрбейн келген. Оруктар септелгезиниң дугайында айтырыгны Таңды райкүүском бо чылдың июнь 5-те бодунуң хуралынга чугаалажып көрген-даа болза, орук септелгези Таңдыда амга чедир шуудап чорбайн турар. Ол районда орук инспектору эш Муравьев оруктар, көвүрүглер септелгезин удуртур, бо талазы-биле колхозтарга практиктиг дузаны чедиреринiң орнунга арагалап, ажыл шагын үзүп турда, райкүүском ооң-биле эптежип келген.

Оруктар, көвүрүглер тудуунга болгаш септелгезинге эргежок чугула хереглеттинер материалдарны сөөртүп чедирер планны областың автотрезиниң эргелели чедир күүсетпээн. Ол чорук оруктар, көвүрүглер тудуунга база септелгезинге амгы үеде дыка моондактыг болуп турар. Ооң-биле чергелештир, автомобиль транспортунуң болгаш чазаглыг оруктарның область эргелели, чамдык райкүүскомнарның орук килдистери оруктарның, көвүрүглериниң тудуун база септелгезин четпес удуртуп келген.

Бистиң области оруктар, көвүрүглер септелгезиниң талазы-биле шалыпчы айны СЭКП обкому болгаш облкүүском 1958 чылдың июль 1-ден август 1-ге чедир чарлаан. Шалыпчы айның кол сорулгазы болза, оруктар, көвүрүглер септелгезин дужут ажаап алыр кампания эгелээр мурнунда бүрүн доозары болур.

Шалыпчы айның дургузунда оруктарны, көвүрүглерни бүрүн септээр чорук көдээ ажыл-агый кампанияларын чедишкиниг чорударынга улуг идиглиг болур. Ынчангаш, автомашиналар оруун, көвүрүглерни, паромнарны септээр чугула ажылды хүн бүрүде тодаргай удуртуру, оруктар септээр бригадаларны немей тургуспушаан, бо ажылга чоннуң калбак киржилгезин хандырары чер-черниң партия, совет болгаш ажыл-агый организацияларындан негеттинип турар.

Автомашиналар оруун септээр талазы-биле шалыпчы айны организастыг әртиреринге, оруктарны, көвүрүглерни, паромнарны дужут ажаап алыр кампания эгелегиже чедир бүрүн септәәринге идепкейлиг киржири—бистиң областың ажылчы чоннарының патриоттуг чугула хүләәлези.

О. ЕНЗАК,
автомобиль транспортунуң болгаш чазаглыг оруктарның область эргелелиниң начальниги.

Каа-Хемниң чамдык колхозтарында

Каа-Хем районнуң «Коммунизмче орук» колхозу дугуйлуг 4 тракторларны, сиген кезер аскылыг 3 машиналарны садып алган, бодунуң техниказы-биле мал чемнериниң белеткелин чорудуп турар. Июльдуң баштайгы хүннеринге чедир 231 гектар черниң сигени кестинген болгаш 240 ажыг центнер сиген сараатталтынган. Машинистер Зайцев, Михальченко, сараат салыкчылары Молин, Энди-Хөө тус-тус онаашкан ажылдарының нормазын хүн бүрүде 160—170 хуу күүседип турар.

«Кызыл тук» колхозтуң эш Чугаев удуртган хову бригадазының силос салыр звенозу каш-ла хонукта 108 тонна силосту (сигенден) салган.

Г. ИОМУЖАП.

Көргеним болгаш бодааным

(Орук демдеглелдери)

I. ЧОРУМАЛДАР

Чорумалдар — янзы-бүрү болгулаар: төрүмелинден дөзеп, салган алган аажы-чаңы-даа, чер-чуртундан алыс сунуп үнген ажыл-хөрөө-даа, тоң-дора дээрге, кеткен хеви, хевир-сыны безин ылгалдыг. Харназыны мырынай карышкак—чеден харлыг бүүрүл кырган-даа, чеди айлыг кавайлыг чаш-даа чорумалга санаттырар. Оларның аразында аажок далаштыг—чоннуң айбызын күүседип, улуг үүле будүрер дээш аттанганнарны, таваар чоруктуг — кырган авазынга аалдап баар дээш шөлээлеп алганнардан ылгаштырып, даштыкы хевириндeн-не эндевейн барып болур.

... Кол Данзынай, ол каш чыл мурнунда Кызылдың чазанылга фабриказынга шалыпчы ажылчын турган, самолеттан дүшкеш, дүрген базып олур. Ам Данзынай Тоора-Хемде чурттап турар. Районнуң үлегшүр комбинадында ажылдай бергени ол. Мурнакчы ажылчын болунуң адын аңаа база-ла сыкпаан. Ооң өөренивчилери бис дижир аңаа чоргаарланыр дуржулгалыг бызаңчылар чүгле Тожуда эвес, харын областың кайы-даа районнарындан тыпты бээр. Кол Данзынайны эрткен соңгулдаларда область Совединиң депутадынга соңгаан. Ынчан ооң область Совединиң әәлчеглиг сессиязынга киржир дээш ужудуп келгени ол.

Бодунуң ам институт доскаш башкылап турар оглу Эртиненің башкызы Таисия Лама-биле мендилешкеш, Данзынай ол башкының Кулгуртугже № 2 школадан каникуллап чанар сургуулдарын үдеп келгенин чугаалашкаш, чаңгыс чер чурттугларынга ужуражы берди. Ол —Сыстыг-Хемде ыаш ажылагый чериниң сал бадырып келген лоцманнары.

— Чүге мынчага чедир чорбаанынар ол? — деп, салчы Ичин-Норбунуң бо чылын: «чүгле ийи катап сал бадырдывыс» дээнин дыңнааш, депутат арай кайган айтырды. Мындаа-ла баткан сураглыг болдунар чоп?

— Чылдагаан-на хөй боор чүведир бо. Мынча болгуже база бирээни эккелбес ийик бис бе!— дээн Ичин-Норбунуң үнүнде чөгенген аян дыңнадды. — Кончуг күштүг шынзылга-ла чүве...

Ичин-Норбу холунда ийи сый тудуп каан саазының Данзынайже сунду. Тос салчыны доп-дораан Тожуже чедирип көрүңер деп дилевишаан, үстүү азында дөрт булуннуг таңмазын каккаш, адаанда харыысалгалыг дарга адын аянныг былчактай мундурлааш, төгерик таңмазын салып берген бижикти мен база-ла сонуургап көрдум. Ону парлаан бижик машиназының лентазының будуу тода-даа үнген, өңүдаа— чиңгир көк чаражы аажок болду.

— Ам чүге чорутпас чүвел?— деп айтыргаш, Данзынай боду-ла харыылап кагды. — Ыаш ажылагый чери-биле аэропорттуң арызында таптыг дугуржуп албаанында-дыр.

Шынап-ла, Кызыл хоорайга онза негеттинип турар тудуг ыяжының белеткели салчыларның кызымаккай күш-ажылындан хамааржыр, ынчалза-даа чүгле оортан эвес дээрзин чогуур удуртукчу эштер билзе эки. Бо удаада Сыстыг-Хемниң салчылары аэропортка чеди хонук хире самолет манаан. Ол хүннерде Тожуже янзы-бүрү самолеттар чаңгыс хүнде безин элээн хөй рейс-биле ушкан. А сал бадырып келген лоцманнар хамыктың сөөлүнде аттанганнар. Оларның ырак соонда келген, аңаа-ла шөлээлеп чораан кижилер безин оларны мурнап ужуткан. Элдеп чүве!

— Чүнү кайган өлдепсиңдиң?— деп чорумалдар-даа, номчукчу-даа айтырып болур чадавас. — Көрбес сен бе, маңаан улустуң хөйүн?

— А кайнаар баар улус ирги?

— Хөй кезии Тарыс аржаныңга эмненир дээн улус... Барыынче, Бай-Тайгаже чаныр бар чоруурлар база бар. Бо олурган ийи уруг экспедиция улузу боор ийин оң. Хевинден илдең-дир. Үш-Белдирже билет айтырып турду. Курорт кожа, ажырбас боор диштилер.

— Диспетчер чү диди ынчаш?

— Чүве ыыттавазы... Хоорайда аэропорт агентизи болган кээрге: «Мурнуу Аржаанче чоруур сезен кижи мында хевээр-ле болгай. Амдаа чээрби билеттен садывыт... Ийе-ийе, маңаа келгеш хөглеп-ойнап тургайлар аан» деп аңаа харыылаар дээш будалып кагды...

Бо-ла бүгүнүң алыс ужуру чү ирги дээш үш хондур боданып келдим. Барыын чурттуг човаачы оолга ужуражы бергеш, харын, чорумалдарның хомудалын хойлап алгаш, каш хондур манап турарының алыс чылдагаанын билип кагдым.

Демги човаачы оолдан:

— Канчаза экил моң?— деп айтырдым.

— Канчаар боор?...— дээш, оол өрү, дээрже көрдү. — Кудайывыс канцеляриязының секретарын хаалаар болза эки боор ийин.

— Кудай багы арый-ла бээр болгай— дээш, хоочун шагның үлегер сөзүнүң ийиги кезээн чугаалаптайн бе деп чоруй, боданып келдим. «Кижи багы чоп арывас боор! А. С. Макаренконуң дуржулгазын өөренген, «Башкылал шүүлгелин» номчаан-на болгай сен... Ынча диве!» деп чүреем мени хорүй тыртып кагды. — Ээ, ындыг эвес...

— А чүл?

— Хамык ужур кудайла эвес. Ааныкайын база-ла ажыл-агыйжы эвес чоруктa-дыр ийин. Көрбес сен бе, кандыг-дыр: аэровокзалга кире бээрге чорумалдарга сагыш салган демдек мырыңай чок. Кажан, кай наар ужудуушкун кылырының расписаниезин аспаан, кандыг-даа хүн чуруму бо кижиге билдинмес. Оортан безин илдең-дир...

Кызылдың аэровокзалынан 1950—54 чылдарның кайызында болду, азы харын ооң-даа мурнуу чарыында болду бе, бичежек, мен дег караа арай хиреліг кижи үнүре алыр шигжок үжүктер-биле бижээн маршруттар дандылаан, ооң ам шагда-ла күш чок болган өртээн айыткан чарлалдан өске чорумалдарга хамаарышкы дег плакат, лозунг, чарлал аймаан дилээн-даа дужук чок. Өскаэртен келген кижилер таксини кайын, кандыг телефон дамчыштыр чагыдып ап болурул дээрзи, хоорайже канчаар чедип - алыры, столовая болгаш буфет бар, чогу билдинмес. Столовая-биле суг, квас аймаа садар киоскида чамдык хүннерде сускун аймаа мырыңай чок калгылаар таварылгалар бар.

Субботада-ла аъш-чем комбинадындан сөөрттүп эккээр ужурлуг турган газтыг суг, квас аймаан (киоск улуг хүнде база ажылдап турган-даа болза) вторникке чедир чедип албаан болгулаар таварылгалар бар.

Тарыска аржааннаар дээш үнген чорумалдарны Үш-Белдирнин курортунче чоруултар боор деп номчукчу кайын бодаарыл аан! Ынчалза-даа Бин-Хем районнуң Туранда «Кызыл тараачын» колхозтуң кадарчызы Маады ону бодаар туржук, аңаа ыяк бүзүрепкен.

— Билет саткан уруг-ла будаан боор—деп, Маады ам Үш-Белдирде боданып олурар. Азы боттуң кырганы, чүвени эскербестээни ындыг чүве ирги бе? Курорт черинге эмнедир бижик чок кижини хүлээп албаа-ла болгай дээр чүведир. Эмчиниң оозу шын. Маңаа эмнедирге таарышпас-даа аарыглыг кижи турган, оолдарым.

— Чогум чүге ынаар баарынар ол?—деп, Маадының чаңдыр билет салып алганын билбейн аэродромга тура айтырып орган кижи мен.— Ким силерни ынаар чорутту?

— Районта дарганнардан айтырарымга, «бир-тээ билет садып алган болзуңа чоруур боор тур сен ийин» дээн чүве... Карак арай баксыраp турар, бут база багай — эжмек куянныг...

— Эмчиге баарыңарга чү дээрдир?

— Шинчиди. Чогум-даа билир эмчи—дээш, Маады көк хөйленинiң карманындан санатор-курорт карточказы уштуп көргүзү. —Моңу бижип бергеш, Үш-Белдир баар бижиктен садып ал дээн чүве.

— Үстүнде орукка кааген четпестерин аңаа әрттирбес, шүүмчүлеп чоруур журналистерге чорумалдарга болаарга бо бир янзының аянчызы. Чогум кайнаар баар дээнин ашак ам-даа эки билип албаан. «Эмнедип-ле алза!» деп бодалдан өскени ол шоолуг мерекке албаан, ылавылап айтырбаан, черзилеп көрбээн. Колхозчу ашак кижи хоорайга келгеш чүвениң алыс ужурун чедир бодавайн чазыплаткан-дыр, харын, ынчалза-даа аэропорт ажылдакчылары маңаа кижилерге сагыш човангыр эвезин көргүскенин чугаалавайн баар арга чок. А районнуң колхозтуң удуртукчулары Маадыга сүме-биле-даа болза чүге дузалашпаанын? Колхозчу, малчын-дыр...

Шүүмчүлээчел чорумалдардан аңгыда магалзачал, чүвениң ужурун эки, бакты ылгап, дензигүүрлеп турган чедиишкиннериниң чап чаа частып олурар чечээн-даа болза эндевес, бодунуң иштинде амырап, эш-өөрүнге чугаалап чоруур чорумалдар база бар. Оларга чеди хардан куду чаштардан аңгыда, дыка хөй кижилер хамааржыр. Олар «шүүмчүлээчелдерден» тозан хуу хөй. Бир эвес «шүүмчүлештиг» чорумал, чижээлээрге: «Кызылда шору автовокзал тудуп каан-дыр. Каш чыл шүүдээш туткан бажыңының ажиинде малгаштыг черни оола чоп асфальтылап кагбас ирги?» дээр болза, чедиишкинни эндевес, өөрүп чоруур кижилер: «Кызылга энир чылын чаа-ла мындыг магалыг автовокзал чок ышкажыгай. Бо хире вокзалды туда шаап каанда доора кежир чеди метр четпес, узун дургаар он хире метр шөлчүгеште чү боор—каш хонгаш асфальтылай шаап каар ыйнаан. «Найырал» кудумчузун тротуарлай каапканын өезин билбээн мен ийин» дижир. Мындыг, чүвениң чөп-шыпын сөглээр чорумалдар Кызылдың аэропорттунга база турган.

Тожу райпозунуң даргазы Чучуп ол чер чурттуг бир оол-биле чугаалажып органын дыңнадым. Оолдуң фамилиязы Булатов болду. Фамилиязы дээрден башка боду тыва оол. Чоокта чаа школага өөренип турган чүве, ам кайдаазын билбес мен.

— Шаанда самолет манзары берге-ле аа, дарга— дээш, Булатов «шаанда» деп сөске «беш-алды чыл бурунгаар» дээн утка киирип чугаалады. Бистер тожулар черле ынчаар чугаалаар улус бис, ынчаш. — Бир чылын чээрби дөрт хонук манажык бис.

— Ам дээрге амыр болган чүве ышкажы— деп, Чучуп оолду деткиди. —Агаар багайда-даа «ЛИ-2» ужуп турар апарган.

— Шаанда ийи кижи олурар бичии инээлик дег самолет бар ийик— деп, Булатов каш чыл мурнунда школага келгенин сактып чугаалай берди.—Бо сес кижи олурар самолет бесин аңаа көөрде өзүлүг улуг машина-дыр. Ол дээрге бичии-ле хаттыгда, шоолуг эвес-ле булуттугда чайгааш туруп бээр. Ооҗуму база кончуг — чүгүрүк ат-биле чоржан инек чарыштырганзыг-ла ыйнаан ам, деңнээр болза.

— Аэропорттуң болунда-даа болза өскерлиишкиннер хөй.

— Сөөлгү чылдарда дыка өскерилген чер бо—дээш Булатов бодунуң районунуң Кызыл-биле харылзажыр транспорту ужар-чүүлдүң шапкын сайзырап, ам бистин чуртувуста «ТУ—104» ышкаш реактивтиг ужар-хемелерлиг, «Украина» дег труба-винт (хүргү) хеделдирер самолеттарлыг апарганынга чоргаарланып чугаалай берди. — Техника ынчаар бурунгаар депшип, көвүдеп турда, чурттап, өөренип, ажылдап чоруур улус-тур бис. Магалыг үе-дир ийин бо!

Кызылдың аэропортунуң ажылында дыка улуг чаартылгалар бары каракка-ла илден. Бетин чижээ, аэропорттуң девискәәри. Мурнунда чүгле чаңгыс ангар (самолет гаражы) бар турган болза, ам ында улуг хоорайларныынга четпес дээрден башка, черле шору авиавокзал бар апарган, аэрометеорология станциязы, ажыл-агыйның янзы-бүрү тудуглары, чаа тараан ыяштар — ол чаартылгаларга база хамааржыр.

Оларның аразында кол-ла чүве— бараан-сараан болгаш кижилер сөөрттүп оруктарның көвүдээни болур. Ам ужудукчулар бир хүнде Бэрымын-Хемчикке, Бай-Тайгага, Мугур-Аксынга, Сүт-Хөлге, Бай-Хаакка, Өвүрге, Кыңгуртугга, Тоора-Хемге болгаш Сонгу, Мурнуу аржаанларга (Тарыс биле Үш-Белдирге) чедир ийи-үш рейс-биле чедип турар апарган.

Чоокка чедир-ле «ЛИ-2», «АН-2» деп самолеттарның чедип келири Кызылга безин магаланчыг, ховар чүүл болуп турган болза ам Кызыл—Абакан—Красноярск аразында почта-пассажир шугуму-биле доктаамал аргыжар орук болу берген. Ооң ачызы-биле «Правда» ышкаш төп солуннарның дүүн үнген дугаарын кызылчылар, харын чүгле кызылчылар эвес, областың өске-даа районнарының чону саат чокка номчуп турар апарган. Энир чылын Москваже чоруткан чагаа 8—9 хонгаш чедер турган болза ам чүгле 3—4 хонгаш ону номчуй бээр апарган.

Ол-ла бүгү база-ла чорумалдарга хамааржыр. Чүге дээрге оларның амыдыралы-чуртталгазынга ужар-чүүлдүң ролюнуң улгатканын айтып турар фактылар-дыр.

А ужудукчулар? Техниктер? Оларның карак-кызыл күш-ажылы?

—Ол дугайы дараазында бижиттинер.

Ю. КЮНЗЕГЕШ.

Индонезия Республика бодунуң хамаарышпас чоруун камгалап турар

Бодунуң хамаарышпас чоруунче империалистерниң халдаашкынын ойтур шавар дээш индонези улус каш айлар мурнунда боо-чепсекти бодунуң холунга тудуп алган. Индонезияда дайын чорудулгалары февральдың ортан үезинден бээр эгелээн, ынчан Төп Суматрага иштики реакция боду адаттынган «чазакты» тургускан болгаш республиканың дүрүм ёзугаар чазаанга удур чепсектиг демиселди эгелээн. Ынчаарга иштики реаксылыг күштер болза, хамаарышпас индонези күрүнениң чазаан чепсектиң күжүбиле дүжүрерин шиитпирлээн дашты-кы империалистерниң бодалдарының күүседикчилери болуп турар.

Индонезия Республика быжыккан тудум-на, оон колония чораан эрткен үезинде чуртка быжыглаттынып алган голланд болгаш америк монополияларның ажыл-чорудулгазы улам-на бакшыран келген. Индонези күрүнениң хамаарышпас дозуннуңнуң ыллаарының дүгүзунда хөй-хөй голланд бүдүрүлгелерни болгаш плантацияларны национализастаан, чамдык бүдүрүлгелерге контрольду тургускан, а «Стандард вакуум ойл компани» («Станвак») болгаш «Калифорния Тексас ойл («Калтекс») дээр улуг америк монополиялар Индонезияның бойдус байлактарын кызыгаар чок үптээр аргалын чидиргеннер.

Республика болза хамаарышпас экономиктиг хөгжүлдениң оруунга чыл келген тудум-на быжыы-биле туруп ап келген. Голланд империалистериниң ам-даа түгүпшаан турары Барыын Ириянны колониалды хамаарылгадан хостаарын болгаш ону Индонезия-биле каттыштырарын ол шиитпирлиг негээн. Индонезияны СЕАТО-нуң агрессчи блогунга киирерин оралдажып турган империалистериниң дембээрээшкинин республиканың чазаа болгаш оон президентизи Сукарно шиитпирлиг ойтур шапкан.

Хамаарышпас болгаш тайбыңга ынакшылдыг Индонезия Республиканы империалистерниң карактарын өйүп турар апарган. Индонези чазакты дүжүрериниче болгаш чуртка колониалдыг ёзу-чурумну катап тургузарынче угланган сүлчээлерни болгаш чөнгээлерни кылыр чоруун олар намдатпааннар. Империалистер чүү-даа кылырындан чалданмаанар: «Дар-уль ислам» дээр дээрбечилерни болгаш өске-даа өлүрүкчү бөлүктерни олар акшаландырып болгаш чепсеглеп, республиканың президентизинге болгаш чазактың кежигүннеринге халдаашкыннарны кылып, Машуминиң барын үзелдиг мусульманчы партиязының эң-не реаксылыг идегеттерин ажыглавышаан, тускайланчак шимчэшкинни өскүдүп, «коммунизмге удур демисел» деп чылдак-биле индонези улустуң бир кезээн өске кезээнге удур күткүп турганнар. СЕАТО-нуң болгаш НАТО-нуң агрессчи шериг блоктарының чөвүлелериниң сессияларынга «Индонезияда байдал дугайында» айтырыгны өнчүк-чөнгээ кылырының сорулгазы-биле чылдың-на чугаалажып турган.

АКШ-тың күрүне секретары Джон Фостер Даллестиң дүңмазы Аллен Даллес (америк разведканың удуртукчузу) 1956 чылдың күзүнүнде Индонезияга чеде берген. Президент Сукарнога болгаш оон чорудуп турар политиказынга удур хөөн киргген реаксылыг офицерлер-биле чажыт чөвүлел хүралды ол организастаан. Аллен Даллес чоруткан-ының соонда 1956 чылдың күзүнүнде полковник Лубис болгаш оон талалакчылары Индонезия Республиканың найыслалы—Джакарта хоорайны эжелеп алырын болгаш күрүне эргилдезин чорударын шиитпирлеп алганнар. Сүлчээни илереткен. Лубис дезе берген. Чурттуң төвүнге чедимче чок чоруккa таварышкаш, сүлчээлежикчилер Сонгу Суматрага үймээнни өргинизастаннар. Үймээнчилериниң баштыңы өске полковник — Суматрага бирги шериг округун командылап турган Симболон болу берген. Үймээнни дүрген чылча шапкан. 1957 чылдың күзүнүнде империалистериниң база бир өске агентизи—полковник Сумуал Сулавеси (Целебес) ортулукка үймээнни көдүрген. Ынчаарга ол, үймээн чедимче чок болган. Индонезияда республиканчы ёзучурум оларның бодап турганындан артык күштүг-дүр дээрзинге империалистер бүзүрээннер. Ынчалзажок Индонезия Республикага удур демисел талазы-биле боттарының планнарындан ойталаар кылдыр ол чорук оларны албадаваан. Олар чүгле ол планнарын ыяк белеткээринче шилчий бергеннер.

Индонези реаксылыг идегеттерни деткимде ажыл-чорудулгазын демниг чорудар талазы-биле 1957 чылдың эгезинде Нью-Йоркка америк-голланд чажыт чугаалажышкынар болган. Индонезияга хоралакчы ажыл-чорудулганы удуртурунуң төвүн, а ол ышкаш индонези реаксылыг идегеттерни акшаландырарының фондузун ол-ла үеде Сингапурга тургускан турган. Ынчаарга, оон ынай «Станвак» болгаш «Калтекс» дээр америк нефть компаниялары фондунуң киржикчилери болуп келген, өскүс үймээнчилер ортулукка ыяк-ла чүгле ол планнарын ыяк белеткээринче шилчий бергеннер.

1958 чылдың эгезинде Индонезия Республиканың президентизи Ортаакы Чөөн чүктүң болгаш Азияның чурттарынга үр үениң аян-чоруун кылып чорда, Индонезияга кончуг дүшкүүрлүг байдал тургусуна берген. Оппозистиг парлалга президент Сукарноже болгаш премьер-министр Джуанданың баштааны чазакка удур халдаашкыннарны кылып эгелээн. Индонезияда сүлчээлежикчилер болгаш барыын талакы буржуаз парлалга «башкартынар демократия» деп индонези президентиниң көдүрүп үндүрген чүүлүнге удур кампанияны кылган, ынчаарга ол чүүл болза чуртту эргелеп башкарарынга политиктиг бүгү-ле улуг партиялардың, оон иштинде Индонезияның Коммунистиг партиязының база киржирин көрүп турар. Февральдың 10-да үймээнчи бөлүк офицерлер индонези чазакче негелде бижин чорудуп, Джуанданың чазаан беш хонук хуусаа иштинде солуурун негеген. АКШ-тың күрүне секретары Даллес февраль 11-де парлалга конференциязынга чүве чугаалап турган, Индонезияда амгы чазак «коммунистериниң контролунуң адаанда» турар дээр медеглел кылып, «башкартынар демократия» деп чүүлү Индонезияның конституциязына дүүшпес дээр аянныг кылдыр чулчуруп турган. Бот эргелиг күрүнениң иштики херектерин холгаарлаар деп ындыг ыядыр арны чок чүвезин чулчурбушаан, Даллес херек кырында Индонезияга өске, «конституция» ёзугаар чазакты тургузарынче кыйгырыг салган. Ынчангаш ол чугаа индонези үймээнчилерни, деткириинче углаганы билдингир болган.

Февраль 15-те бөлүк тускайланыкчы идегеттер Машуминиң барын үзелдиг мусульманчы партиязының удуртукчуларының бирээзи —Шафруддин Правиранегар баштаан «революсчу чазак» деп адаар чүвениң тургустунганының дугайын Падангыга (Төп Суматрада) чарланнар. Ол «чазактың» составынга Индонезия Республиканың каргыштыг дайзыннары Хусейн, Симболон, Сумитро болгаш үймээнчилериниң өске-даа чамдык удуртукчулары киргген турган. Ол чүү ындыг кижилерил? Шафруддин Правиранегар — Индонезияның национал банкызының директору чораан. Даштыкы монополиялар чокта республика экономиктиг бергелерни шиитпирлээр «шинек чок» деп чылдак-биле голланд колонизаторлар эвп келлин деп ол каш-даа удаа ажыы-биле кыйгырып турган. АКШ-тың болгаш Англияның капиталы Индонезияга кандыг-даа контроль чокка хостуг аажылап турзун деп ол негей турган.

Хусейн — Төп Суматрага полк командири чораан, үймээн чедишкинниг болган таварылгада чаа нефть концессияларын америк монополияларга тыпсырын аазап турган.

Симболон — Суматрага улуг хөөли болгаш контрбанда дугайында хайныы үнген херекке холбажы бергеш, чүлек-бужар сурааны чедип алган полковник-дир, ол 1956 чылда-ла Индонезияның дүрүм ёзугаар чазаанга удур үймээн көдүрерин оралдашкан.

Сумитро — «социалист» деп адаттынып чоруур кижи, ол чамдык үеде Индонезияның сан министри турган саңның байдалын бууразашкынга биче-ле чедирбээн, а оон соонда күрүне шыгжамырындан хөй акшаны ап алгаш, үймээнчилерже дургуннап чоруй барган.

Үймээнчи «чазак» бодунуң политиктиг платформазы кылдыр Индонезияның Коммунистиг партиязын саат чок хоругдаар, демократтыг кижилерден күрүне аппарадын арыглаар, демократтыг эргелерни боттандырар дээш улустуң шимчэшкинин базар дээр ындыг чүүлдерни көдүрүп үндүрген. Үймээнчилер болза даштыкы капиталга кыынаан эрге-ажыктары дээш хөделип турарын чаягаар-ла көргүзүп турар. Сингапурну таварты үймээнчилерни Тайваньдан болгаш Филиппиннерден боо-биле, оук-чемзек-биле хандырарының планын база ажылдап кылган турган.

1958 чылдың эгезинде Индонезия Республиканың президентизи Ортаакы Чөөн чүктүң болгаш Азияның чурттарынга үр үениң аян-чоруун кылып чорда, Индонезияга кончуг дүшкүүрлүг байдал тургусуна берген. Оппозистиг парлалга президент Сукарноже болгаш премьер-министр Джуанданың баштааны чазакка удур халдаашкыннарны кылып эгелээн. Индонезияда сүлчээлежикчилер болгаш барыын талакы буржуаз парлалга «башкартынар демократия» деп индонези президентиниң көдүрүп үндүрген чүүлүнге удур кампанияны кылган, ынчаарга ол чүүл болза чуртту эргелеп башкарарынга политиктиг бүгү-ле улуг партиялардың, оон иштинде Индонезияның Коммунистиг партиязының база киржирин көрүп турар. Февральдың 10-да үймээнчи бөлүк офицерлер индонези чазакче негелде бижин чорудуп, Джуанданың чазаан беш хонук хуусаа иштинде солуурун негеген. АКШ-тың күрүне секретары Даллес февраль 11-де парлалга конференциязынга чүве чугаалап турган, Индонезияда амгы чазак «коммунистериниң контролунуң адаанда» турар дээр медеглел кылып, «башкартынар демократия» деп чүүлү Индонезияның конституциязына дүүшпес дээр аянныг кылдыр чулчуруп турган. Бот эргелиг күрүнениң иштики херектерин холгаарлаар деп ындыг ыядыр арны чок чүвезин чулчурбушаан, Даллес херек кырында Индонезияга өске, «конституция» ёзугаар чазакты тургузарынче кыйгырыг салган. Ынчангаш ол чугаа индонези үймээнчилерни, деткириинче углаганы билдингир болган.

Февраль 15-те бөлүк тускайланыкчы идегеттер Машуминиң барын үзелдиг мусульманчы партиязының удуртукчуларының бирээзи —Шафруддин Правиранегар баштаан «революсчу чазак» деп адаар чүвениң тургустунганының дугайын Падангыга (Төп Суматрада) чарланнар. Ол «чазактың» составынга Индонезия Республиканың каргыштыг дайзыннары Хусейн, Симболон, Сумитро болгаш үймээнчилериниң өске-даа чамдык удуртукчулары киргген турган. Ол чүү ындыг кижилерил? Шафруддин Правиранегар — Индонезияның национал банкызының директору чораан. Даштыкы монополиялар чокта республика экономиктиг бергелерни шиитпирлээр «шинек чок» деп чылдак-биле голланд колонизаторлар эвп келлин деп ол каш-даа удаа ажыы-биле кыйгырып турган. АКШ-тың болгаш Англияның капиталы Индонезияга кандыг-даа контроль чокка хостуг аажылап турзун деп ол негей турган.

Хусейн — Төп Суматрага полк командири чораан, үймээн чедишкинниг болган таварылгада чаа нефть концессияларын америк монополияларга тыпсырын аазап турган.

Симболон — Суматрага улуг чепсектиг халдаашкынының дугайында чоруп турар.

«Б-26» деп америк «ужар шивээлериниң» хевирлиг «ылгалыр демдээ» чок самолеттар Индонезияның хоорайларының кырында болган чок-ла көстүп келгилеп, тайбың чонче дээрбечи халдаашкыннарны кылып турар апарган. Чижээ, Сулавесиниң кол хоорайы—Макассарны болгаш Молукк ортулуктарда Амбоина хоорайны каш-даа катап бомбалаан. Индонези тускай эргечагыргаларның дыңнадып турганын ёзугаар алырга, үймээнчилер Моротай ортулукту (молукк ортулуктарны) эжелеп ап турарының үезинде дайын чорудулгаларынга Голландияның шериг-далай флодунуң шаандакы далайжылары киржип турганнар. Самолеттарны, янзы-бүрү шериг чепсээн болгаш оук-чемзекти үймээнчилер АКШ-тан болгаш СЕАТО-нуң өске-даа чамдык чурттарындан ап турары мынаан биилиигир. Ол чурттарның чазактары дүрүм ёзугаар индонези чазак-биле дипломаттыг харылзаларны тудуп тура-ла мындыг чүвени үүлгедип турарын демдеглээр херек. Үймээнчилериниң хандырылгазының кол базалары Филиппиннер, Тайвань болгаш Сингапур болуп турар. Вашингтондан айтыышкыннар ёзугаар хөделбишаан, чанкайшичилер үймээнчилерге 100 миллион доллар чээлп тывыскан, самолеттарны болгаш шериг чепсээн садып алзын дээш ону берип турары ол.

Оон турчук, Тайваньда «САТ» дээр хамааты ужар-чүүл транспортунуң компаниязын тургускан, ол дээрге, херек кырында АКШ-тың шериг-агаар күштериниң стратегтиг ужар-чүүлүнүң тускай кезээ болуп турар. Тайбың индонези улусту араатанзыг бомбалап турар чоруккa болдунуң киржилгезин билдиртпес кылдыр көргүзерин АКШ кайыдаа хире оралдаша, оозу чүү-даа болбаан. Майның он чедиде Амбоина хоорайның районунга шургун чедип келген «Б-26» дээр самолеттарның бирээзин аңдара аткан. Ужудукчуну тудуп алган. Ол дээрге, «САТ» компанияда «албанда» турар америк шериг-агаар күштериниң лейтенантызы, Флорида штатта Майами хоорай чурттуг Аллан Лоуренс Поуп деп кижи болуан. Ол болза чогум-на харын американнар башкарган АКШ-тың самолеттары, а ол ышкаш чанкайшичи ужудукчулар Индонезияның чамдык районнарын араатанзыг бомбалап турарын тодаргай бадыткап турар-дыр.

Тускайланыкчы идегеттерни бүрүн чылча шавар дээш индонези улус болгаш оон армиязы шиитпирлиг тулчуп турар. Үймээнчилериниң чугула шериг-агаар базазы турган Моротай ортулуктан оларны доктаамал армия үндүр ойладып, Халмахера ортулукта Джайлоло хоорайны эзелеп алган болгаш республиканың өскерикчилериниң Молукк ортулуктарны чедишкинниг арыглан турар. Индонези агентилел чериниң чоокта чаа дыңнатканын ёзугаар алырга, бүгү Сонгу Сулавеси херек кырында хосталган. Делегей империализминиң организастааны болгаш деткээни иштики реакцияның антиреспубликанчы үймээнин индонези улус узуткан доозар хүн ырак эвес. Индонези патриотчу күштериниң хүрээлениинге чарлыышкынны киирерин болгаш Индонезияның политиктиг партияларының харылзаа байдалдарынга дүрбүжүүшкүнүү тургузарын оралдажып турар империалистериниң чаа чимзенишкиннериче база индонези улус өлүмүг согуушкунну таварыштырар дээрзинге идегээр херек.

Совет Эвилелиниң, Кыдат Улус Республиканың болгаш тайбыңга ынакшылдыг өске-даа чурттарның чазактары боттарының улустарының тура-соруун илереткишаан, Индонезия Республиканың иштики херектериниге даштыкы күрүнелерниң холгаарлаашкынын шиитпирлиг буруу шапкан. «Индонезиядан холуңар ыраныңар!» деп шиитпирлиг сөзүн медеглээн бүгү деп-шилгелиг кижи төрелгетен индонези улустуң талазында турар.

И. ПЛЫШЕВСКИЙ.

Областың аныяк туристериниң бешки следу

Июньнуң 30-ден эгелээш, июль 4-ке чедир Кызыл үстүнде Көк-Тейге аныяк туристерниң бешки область следу болуп эрткен. Ол слетка Кызылдан болгаш районнардан келген он дөрт турисчи командалар киришкен. Слеттуң түгүн энир чылгы IV турисчи слеттуң тиилекчизи—Кызылдың № 1 ортумак школаның туристери көдүрген. Слет ажыттынган сөөлүнде кежээ найыралдың одаа ажыттынган болгаш концерт болган.

Слеттуң эртпип турган хүннеринде аныяк туристер боттарының турисчи мергежилдеринге маргылдаларны кылыгдаан. Маргылдааларның программазынга: бердингеннің чуруун кылыры, турисчи эстафета (маңаа рюкзакты шын иштээри, 160 метрге маңнап эрттери, дөңгелчиктиг черни эрттери, хемнеп кежери, уун тывары, одаг кысыры, ийи литр сугну хайындырары болгаш майгын кагары киргилээн), хемниң гидрологтуг саналашкыны (хемниң калбаан, сугнуң терениин, агымының дүргенин, чарыгдалын тывары), үүлүтеринде болгаш минералдарның хевирлерин тывары, санитар хөрээнге мергежил, черниң ырагының аразының хемчээлин карак-биле тывары киргилээн.

Бо маргылдааларга шупту он дөрт команда киришкен. Топографияга бирги болгаш ийиги черни Кызылдың № 1 ортумак школазы биле Туранның № 2 ортумак школазы үлешкен. Хемниң гидрологтуг саналашкынынга бирги черни Туран № 2 ортумак школа, ийиги болгаш үшкү черни Кызылдың № 1 болгаш № 7 ортумак школалары алган. Минералдарның хевирлерин тодаргайлаар маргылдаага Туранның № 2 ортумак школазы бирги черни, Шагаан-Арыгның № 1 ортумак школазы ийиги черни алган. Үүлүштер хевирин тодаргайлаарынга бирги болгаш ийиги черни Кызылдың № 7 ортумак школазы биле аныяк натуралистер станциязы үлешкен. Ыраккы хемчээли карак-биле хемчээр маргылдаага Кызылдың № 7 школазы бирги черни, № 3 школа ийиги черни алган.

Ол маргылдааларның эң-не бергези турисчи эстафета болган. Маңаа бердинген дистанцияны эң эвээш минутада эрткен команда тиилекчи болур турган. Бо удаада Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Мажалык ортумак школазының туристери эстафетаны эң-не эвээш минуталарда эрткеш, бирги черни алган. Оларның шагы—16 минута 32 секунда. Ийиги болгаш үшкү черни Туран № 2 школа биле Кызылдың № 7 ортумак школазы үлешкен.

Слетка болган бүгү маргылдааларга Туранның № 2 ортумак школазының эш Шерстовкка удуртканы туристери эң эки түңнелди көргүзүп, бирги черни алган. Оларның алган саны — 52,5 болган. Ийиги черге 73,5 санны алгаш Кызылдың № 7 ортумак школазының туристери кирген. Үшкү черге 100,5 санны алган Кызылдың № 1 ортумак школа кирген.

Слеттуң тиилекчи командазы—Туранның № 2 ортумак школазының туристери июльдуң 25-те Москва чоогунга болур аныяк туристерниң Бүгү-россия следунга баар эргени чаалап алган болгаш «Аныяк турист» деп шилчип [illegible]оруур кубокту алганнар. Кызылдың № 7 школазының туристери ийиги черни алгаш, шилчип чоруур вымпелди алган болгаш Улуг-Хемниң суу-биле аян-чорукка баар халас путевканы алганнар.

Турисчи слеттуң киржикчилери «ССРЭ-ниң туризи» деп хөрек демдектерин алгылаан. Бо чылын болуп эрткен аныяк туристерниң V-ки область следу эрткен чылдагызынга бодаарга белеткел болгаш организас талазы-биле бедик деңнелге эрткен. Турисчи командалар боттарының турисчи мергежилдеринге эки белеткелдиин көргүскеннер. Ылангыя Туранның № 2 ортумак школазының туристери Москва чугунга болур слетка киржир улуг белеткелди кылганы ирген. Ол дугайын слетту эрттирип [illegible]ган комиссия онзалап демдеглээн. Ынчалза-даа чамдык Чөөн-Хемчик, Сүт-Хөл, Өвүр, Эрзин ышкаш районнар бо чылын өөреникчилериниң турисчи походтарын организастаар ажылды багай чорутканының уламынан ол районнардан турисчи командалар слетка келбээн.

Б. КУУЛАР.

«Шынның» материалдарының изи-биле

Комсомол организациязының ажылын экижидер

Мындыг эгеге эрткен апрельде үнген № 71 «Шынга» чамдык районнарда комсомол эге организацияларының кошкак ажылдап турарын илередип бижээн шүгүмчүлелдиг материал парлаттынган. Оон аразында Улуг-Хем районнуң «СЭКП-XX съездизи» колхозунда комсомол комитединиң ажылының кошкаанының, отчёттуг үеден бээр эге организацииның секретарынга 3 кижи халашканының дугайы база киргген.

СЭКП Улуг-Хем райкомунуң секретары эш Болдашкинниң редакцияга дыңнатканы болза, колхозта комсомол организациязының ажылчорудулгазын экижидер хемчеглерни алыры-биле айтырыгны партия организациязының бюрозунга чугаалашканының соонда комсомол кежигүнү болгаш кежигүн эвес аныяктар ортузунга ажыл сөөлгү үеде экижип эгелээн.

Редактор К. С. ШОЙГУ.

Номну дамчыштыр халдавырлыг аарыглар нептереп болур бе?

Бистиң чуртувуста библиотекалар болгаш номчукчулар саны чыл бүрүде-ле өзүп турар. Бир холдан өске холче шилчип турар номнарны шын эвес ажыглаар болза халдавырлыг аарыглар чыпшынып болур.

Хөйүн библиотекаларының номнарының арыннарын тускай арга-биле чүп шинчилеп тургаш, лаборантылар олардан дифтерия, балыг ириннелдирер стафилококк, стрептококк, туберкулез палочказы деп микробтарны хаая эвес илередип турарлар.

Ол аарыглар өскүдүкчүлери номнар иштинче канчан киргилей бээрил? Номну номчуп олурган кижи чөдүрерге азы азыраргa чараа чаштанчызын дамчып база чараага өттүрген салаалар баштары-биле саазынны ажарга оларны дамчып кирери илереттинген.

Эң-не хөй кижилер номчаан номнарның саазыннарының ажар булуңнары хиригип карартылай берген болур чорук ол дугайын тодаргай хереченлеп турар. Номнуң арын саазыннарын ынчаар ажар чаңчыл дыка хоралыг: ону дамчаш, ном иштинче дифтерия, скарлатина, туберкулез өскүдүкчүлери кирер, а номну ынчаар номчуп олурган кижи бодунуң аскынче дизентериянын, ижин тифиниң өскүдүкчүлерин, маңгыс куруттар чуургаларын киириптин болур.

Аарыглар өскүдүкчүлерин ном иштинге сээктер база чыпшырар. Номнуң арыннарының иштинге довурак-доозун үглеп, хирленгенде, кеш аарыглыг кижилерниң салааларын дамчыр баш дүгүнүң догланчылары, кеш карттары чыпшынганда ол чүүлдер янзы-бүрү аарыглар өскүдүкчүлериниң уяланып, үреленир черлери болур.

Микробтар саазынга үр үеде өлбес болгаш аарыглар нептередир хоразын чидирбес чорук эң-не бак чүүл ол. Чижээ, холера аарыгының өскүдүкчүлери ийи недельде, дифтерия палочказы — ай ажыг үеде, ангина, рожа, скарлатина өскүдүкчүү — стрептококк, балыг ириннелдирер стафилококк, ижин тифиниң палочказы үш ажыг айлар дургузунда, туберкулез палочказы сес айларга чедир ном иштинге өлбейн чоргулаар.

Номнар дамчыштыр чыпшынар аарыглар халдавырлары биле демиселди күштелдирер дээш бистиң чуртувус хөй, чүүлдерни кылып турар. Эмнелгелерге дифтерия, скарлатина, ижин тифиден болгаш өске-даа халдавырлыг аарыглардан аараан кижилер номчуп турган номнарны болгаш журналдарны калык кижилерге шуут дамчытпас ийикне, азы ыяк хынамчалыг дезинфекциле турар. Ындыг номнарны халдавыр чок болдурар тускай электри камерлерни совет тускай эртекилер чогаадып кылганнар. Халдавырлыг аарыг кижилериниң бажыңнарынга номчуп ажыглап турганы номнарны-даа ындыг камерлерге база суп, оларның халдавырын арыдып турар апарган.

Хөйүн, ылангыя уругларның болгаш школаларының библиотекаларында номчукчуларга хөй удаа берип турар номнарны өй-өйде-ле дезинфекциле турар. Уруклар библиотекаларында бичии номчукчуларның холдарын чундурарын организастай берген.

Ынчалзажок үстүнде бүгү хемчеглер номнарны бүрүү-биле халдавыр чок болдуруп шыдаар. Кол-ла чүве кижилерден, бистиң боттарыыстан, бистиң кичээнгейивистен, санитар-культураны чөп сагыырывыстан хамаарыр.

Чүгбаан азы чараага өттүрүп каан салаалар баштары-биле номнуң арыннарын чыпшырыр ажар хоралыг чаңчыл-биле шыңгыы демиселдер, ол чорукту бодуңардан болгаш уругларынардан шиитпирлиг чайладыңар!

Тыва областың Санитар-чырыдыышкын бажыңы.

ЧӨЭЛИЛЕР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ 1958 ЧЫЛДЫҢ II КВАРТАЛЫНЫҢ ЭЭЛЧЕГЛИГ ТӨЛЕЛГЕЗИНИҢ ХУУСААЗЫ 1958 ЧЫЛДЫҢ ИЮЛЬ 1-ДЕ ДООЗУЛГАНЫН ХУУДА ЧӨЭЛИ АЛГАННАРГА ТЫВА ОБЛАСТЫҢ КОММУНАЛ БАНКЫЗЫ ДЫҢНАДЫП ТУР.

Хуусаазы эрткен төлелгелерни доп-дораан төлээриниң эргежок чугулазының дугайын коммунал банкызы дыңнадып тур.

Чөэли талазы-биле төлелгени чогуур өйүнде төлевес болза, банк 3 хуу хемчээлдиг хөөлээр болгаш төлеттирер хемчеглерни хоойлу чуруму-биле алыр.

Төлелгелерни Кызыл хоорайга — орулга кассазы (Кызыл партизан кудумчузунда 16 дугаар бажың), Шагаан-Арыг, Чадаана болгаш Туран хоорайларга — күрбанкының салбырлары хүлээп алыр.

Тыва областың коммунал банкызы.

ЧООКУ ХҮННЕРДЕ
ОБЛАСТЫҢ КИНО ЭКРАННАРЫНДАН

ОЛЕКО ДУНДИЧ
деп кинону көрүнер

КНО-нуң Ливанда хайгааракчылар бөлүүнүң илеткели

НЬЮ-ЙОРК, июль 5. (СЭТА). КНО-нуң Ливанда хайгааракчылар бөлүүнүң июль 3-те Каттышкан Нациялар Организациязының Айыыл чок чорук Чөвүлелинге киирген илеткелин Нью-Йоркта парлаан. Ливанның хөрээнге холгаарлап, ылаңгыя чепсектиг кижилерни ливан девискээрже чорудуп турар деп Каттышкан Араб Республиканы ливан чазактың буруудатканын илеткелде айыткан барымдаалар бадыкавайн турар.

«Хайгааракчылар бөлүүнүң чоокку үеде планнарын», «чурттуң иштинде чепсектиг кижилериниң чоруп. чер-черде мөөңнежип» турарын хайгааракчыларның эскерип көргүлээни фактыларны илеткелде айтып турар. «Оларның көргени чепсектер, колдуунда винтовкалар англи, француз болгаш итали бүдүрүлгениң чепсектери болуп турар. Чөөн үзелдиглериниң пулеметтар-биле чепсеглеңген төлээлекчилерин удаа-дараа көрүп болур. Баальбектиң чанындан тывылган частыр чүүлдүг чепсек англи болгаш француз бүдүрүлгении болган. Ол чепсектер кайын чедип келгенин билип ап шыдаваан... Чепсектиг кижилериниң иштинден кым-бир кижи даштыкыдан келген бе дээрзин тодарадыры база чедип алдынмаан, ынчалзажок ол кижилериниң хөй нуруузу ливаннар болуп турар дээрзинге чигзинмейн барып болур»—деп, оон ынай илеткелде айыткан.

Хайгааракчыларның бөлүү «болдунуң хүлээлгезин күүседип турар дугайында моон соңгаргы илеткелдерин» ук илеткелдериниң херек болурунуң хире-чергези-биле Айыыл чок чоруктуң Чөвүлелинге киирер апаар, деп илеткелдиң төнчүзүнде чугаалап турар.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 3—62, редакторнуң оралакчызының, иштики информация кылдызының 3—88, харыысалгалыг секретарьның, культура болгаш амыдырал кылдызының 4—98, партийжи амыдырал, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт, көдээ ажыл-агый кылдыстериниң 3—68, чугаа кылдызының база бухгалтериянның 3—65.

ТС—00773. Культура эргелелиниң типографиязы.